

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА
Кафедра режисури

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

**ЕТНОФЕСТИВАЛІ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ В РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ
СЛОБОЖАНСЬКОГО КРАЮ)**

Виконала:

здобувачка вищої освіти
галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальність 026 «Сценічне мистецтво»

Юлія ВЕЛИЧЕВА

Науковий керівник:

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри режисури ХДАК

Роман НАБОКОВ

Наукові рецензенти:

1) кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри режисури ХДАК

Ольга ЛАЧКО

2) Завідувачка кафедри майстерності актора
та режисури драматичного театру ХНУМ
ім. І. П. Котляревського, доцент кафедри,
заслужена артистка України

Оксана СТЕЦЕНКО

Допущено до захисту

Зав. кафедри _____ /Сергій ГОРДЕЄВ

20 грудня 2023 року

Харків

2023

Харківська державна академія культури

Факультет сценічного мистецтва

Кафедра режисури

Ступінь вищої освіти «Магістр»

Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність 026 «Сценічне мистецтво»

«ЗАТВЕДЖУЮ»

Завідувач кафедри режисури

/Сергій ГОРДЕЄВ/

19 жовтня 2022 року

ЗАВДАННЯ**на виконання кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти Юлії
ВЕЛИЧЕВОЇ**

1. Тема магістерської роботи: **«ЕТНОФЕСТИВАЛІ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ В РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ СЛОБОЖАНСЬКОГО КРАЮ)»**
науковий керівник: доцент кафедри режисури ХДАК, кандидат мистецтвознавства **Роман НАБОКОВ**
затверджена рішенням кафедри режисури від 19 жовтня 2022 року.
2. Строк подання роботи – 20 грудня 2023 року.
3. Вихідні дані – в роботі досліджуються проведення етнофестивалів у Слобожанському краї та їх роль у формуванні розвитку національної культури України.
4. Зміст кваліфікаційної роботи (питання, що потребують розробки):
ВСТУП
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
РОЗДІЛ 2. ЕТНОФЕСТИВАЛІ В УКРАЇНІ: СТАНОВЛЕННЯ, МАСШТАБУВАННЯ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ КОНТЕКСТИ ЇХ РОЗВИТКУ
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕТНОФЕСТИВАЛІВ ПРОВЕДЕНИХ НА ТЕРИТОРІЯХ СЛОБОЖАНСЬКОГО КРАЮ
ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
ДОДАТКИ

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
ВСТУП	доктор культурології, професор Антоніна КІКОТЬ	20.10.2022	
РОЗДІЛ 1	кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури Роман НАБОКОВ	10.02.2023	
РОЗДІЛ 2	кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури Роман НАБОКОВ	22.03.2023	
РОЗДІЛ 3	кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури Роман НАБОКОВ	06.04.2023	
ВИСНОВКИ	доктор культурології, професор Антоніна КІКОТЬ	15.09.2023	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	доктор культурології, професор Антоніна КІКОТЬ	20.09.2023	
ДОДАТКИ	кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри режисури Роман НАБОКОВ	29.10.2023	

6. Дата видачі завдання – 19 жовтня 2022 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	ВСТУП	10.11.2022	
2.	РОЗДІЛ 1	10.03.2023	
3.	РОЗДІЛ 2	22.04.2023	
4.	РОЗДІЛ 3	06.05.2023	
5.	ВИСНОВКИ	08.10.2023	
6.	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	10.10.2023	
7.	ДОДАТКИ	26.10.2023	
8.	РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТУ	10.11.2023	
9.	ЗБІР РЕЦЕНЗІЙ	20.11.2023	

Здобувач вищої освіти _____

(підпис)

Юлія ВЕЛИЧЕВА

Науковий керівник роботи _____

(підпис)

Роман НАБОКОВ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1 Теоретичні засади та джерела дослідження.....	10
1.2 Методологія дослідження.....	15
1.3 Теоретико-аналітичний розгляд ключових понять та розкриття їх змістовного значення.....	21
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. ЕТНОФЕСТИВАЛІ В УКРАЇНІ: СТАНОВЛЕННЯ, МАСШТАБУВАННЯ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ КОНТЕКСТИ ЇХ РОЗВИТКУ	
2.1 Становлення та масштабування етнофестивалів в Україні.....	27
2.2 Формування груп факторів впливу на розвиток етнофестивалів.....	34
2.3 Дослідження феномену етнофестивалів на теренах Слобожанщини.....	41
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕТНОФЕСТИВАЛІВ ПРОВЕДЕНИХ НА ТЕРИТОРІЯХ СЛОБОЖАНСЬКОГО КРАЮ	
3.1 Стратегії та ймовірні переваги використання нескенічних локацій у реалізації етнофестивалів: аналіз природних ландшафтів та їхнє адаптування.....	51
3.2 Культурно-мистецька унікальність та етнографічний підтекст: глибинний аналіз фестивалю «Сад пісень Сковороди».....	58
3.3 Етнічна динаміка та розвиток фестивалю «Весілля в Малинівці»: від початків до сучасності через призму весільної обрядовості на Слобожанщині.....	62
3.4 Етнофестиваль у місті Суми «На гостини до горюнів» та його етнографічна цінність для Слобожанського регіону.....	66
3.5 Використання природного ландшафту для створення атмосфери заходу на прикладі концерту для аграріїв Вовчанської територіальної громади.....	69
Висновки до розділу 3.....	72
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Актуальність теми. Проведення етнофестивалів у наші дні виявляється всеохоплюючим явищем на теренах України, що відзначається зростаючою активністю та потребою в пошуку нових, непередбачуваних локацій для їх реалізації. Ключовим аспектом при організації етнофестивалю визнається вміння створити не лише формальні умови, але й сприятливу атмосферу для глядача. Така атмосфера, в свою чергу, багатоаспектна і залежить від ретельного підбору локації та інноваційних режисерських рішень, застосованих під час самого фестивалю. Суттєвим фактором є важлива роль етнофестивалів як інструменту у розвитку національної культури України. Вони визначають культурні орієнтири та сприяють збереженню національної культурної спадщини. У проведенні таких заходів знаходить втілення українська культура та традиції, презентуючись в насиченому та глибокому форматі, який здатний привернути увагу як молоді, так і дорослих, та в той же час сприяє збереженню національної ідентичності.

Етнофестивалі є невід'ємною частиною культурного життя різних регіонів України, включаючи ті, що володіють багатозаровою культурною спадщиною. Ці події не лише дозволяють висвітлити різноманітність національних традицій, але й витягають на передній план множину аспектів національного побуту, кулінарії, музики та танців. Національні етнофестивалі, на додаток до вищезазначеного, сприяють підтримці інтересу до національної культури, стимулюють розвиток національної свідомості та формують почуття патріотизму серед молоді.

Вибір регіональних аспектів кваліфікаційної роботи зумовлює необхідність спиратися на наукові публікації вітчизняних дослідників, культурологів та мистецтвознавців, зосереджених на вивченні фестивальних явищ загалом та етнічних аспектів цих подій. Історія фестивального свята частково інтерпретована в театральних та музикознавчих виданнях.

Феномен етнофестивалів, як актуальна тема є досить розробленою, проте відносно мало праць направлених на аналіз використання природнього ландшафту Слобожанського регіону у якості інструменту створення атмосфери етнофестивалів, а це є одним з аспектів даного дослідження.

Аналізуючи етнофестивалі як форму масового заходу, звертаємо увагу на різноманітні фактори, що впливають на них у сучасному контексті. Серед таких факторів можна виділити історичні аспекти, динаміку інформаційних процесів, вплив соціокультурного середовища, наявність європейського досвіду чи його відсутність, регіональні особливості, аспекти управління, технології маркетингу в Україні та інше. Таким чином, актуальність вивчення особливостей етнофестивалів у Слобожанському краї в контексті популяризації соціального, професійного, етнічного та комунікативного досвіду не викликає сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерське дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри режисури та плану Харківської державної академії культури 2016-2023 рр., затвердженого на засіданні Вченої ради (протокол № 12 від 10 лютого 2016 р.), та є складовою теми «Актуальні науково-дослідні пошуки в контексті сценічного дискурсу».

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є висвітлення динаміки розвитку культури в контексті сучасного етнофестивального фестивального руху зокрема Слобожанського краю та України в цілому.

З огляду на актуальність теми та виконання мети кваліфікаційної вимагає вирішення таких завдань:

- з'ясувати характерні риси етнофестивалів, що зумовлюють специфіку проведення фестивалів;
- розкрити змістовне значення понять «етнофестиваль» і «фольклорний фестиваль»;
- проаналізувати особливості роботи режисера при створенні етнофестивалів у територіальних громадах;

- дослідити соціокультурні та історичні фактори розвитку етнофестивалів;
- опрацювати феномен етнофестивалів на теренах Слобожанського краю;
- віднайти нестандартні локації, що можуть бути використані для проведення етнофестивалів;
- визначити етнографічну унікальність фестивалю «Сад пісень Сковороди»;
- проаналізувати досвід проведення фестивалів «Весілля в Малинівці» та «На гостини до горюнів»;
- дослідити важливість використання природного ландшафту у формуванні атмосфери етнофестивалів;
- визначити перспективні напрями і тенденції подальшого розвитку етнофестивалів.

Об’єкт дослідження – феномен етнофестивалів у розвитку національної культури України.

Предмет дослідження – специфіка театралізації та сценографії етнофестивалів Слобожанського краю.

Методи дослідження. Методологічною основою даного наукового дослідження стали культурологічний та мистецтвознавчий підходи, які сприяли фундаментальному аналізу феномена етнофестивалів, в цілому, та особливостям їх театралізації та сценографії, зокрема. Особливості вибраної теми стимулювали використання методу міждисциплінарного синтезу, який включав культурологічний аналіз, дослідження історичних та педагогічних аспектів, серед інших аспектів. Здійснений аналіз ґрунтується на комплексній методології, що охоплює загальні та спеціалізовані методи: герменевтичний, аксіологічний, компаративний, семіотичний аналіз, структурно-функціональний, а також методи спостереження і узагальнення.

Наукова новизна.

Удосконалено поняття специфіки театралізації та сценографії етнофестивалів.

Дістав подальшого розвитку феномен етнофестивалів у територіальних громадах Слобожанського краю, зокрема фестиваль «На гостини до горюнів» у місті Суми.

Практичне значення одержаних результатів – отримані результати можна буде використати у практиці режисерів та організаторів етнофестивалів різних регіонів України.

Апробація результатів дослідження. Основні результати роботи обговорювалися на засіданні кафедри режисури Харківської державної академії культури.

Основні положення і висновки магістерського дослідження були апробовані на двох міжнародних конференціях: Міжнародна науково-теоретична конференція молодих учених «культура та інформаційне суспільство XXI століття» (Харків, Україна), III всеукраїнська наукова конференція «Актуальні дискурси мистецтва естради: традиції та європейська інтеграція» (Київ, Україна).

Публікації. Основні ідеї та положення магістерського дослідження висвітлені в публікаціях:

Величева Ю. В. Етнофестивалі, як визначний прояв розвитку культури територіальних громад //Актуальні дискурси мистецтва естради: традиції та європейська інтеграція: матеріали III всеукраїнської наукової конференції, 21 квітня 2023р. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2023.

Величева Ю. В. ВИКОРИСТАННЯ ЕТНІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПРИ РОЗРОБЦІ ЗАДУМУ МАЙБУТНІХ ЕТНОФЕСТИВАЛІВ // Величева Ю. В. // Культура та інформаційне суспільство XXI століття : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. молодих учених, 20–21 квітня 2023 р. У 2 ч. Ч. 2 / За ред. Н. Рябухи та ін. — Харків : ХДАК, 2023. — 49-50 с.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 54 найменувань, додатків, основний зміст – 70 сторінок, загальний обсяг роботи – 101 сторінка.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Теоретичні засади та джерела дослідження

Перший розділ кваліфікаційної роботи ретельно розглядає теоретичні основи та джерела, які лягли в основу аналізованої проблематики. В даному розділі розглядаються історичні, культурологічні та практичні аспекти, які відіграють значущу роль у вивченні явища етнофестивалів. Для реалізації цього дослідження було залучено широкий спектр наукових джерел, охоплюючи різноманітні аспекти створення та функціонування етнофестивалів. Дослідження специфіки створення та проведення етнофестивалів базується на опублікованих наукових матеріалах, документах розміщених на Інтернет-ресурсах, відео матеріалах.

В нашій країні зацікавлення фольклорною культурою загострилось в останні роки. Це зумовлені тим, що впродовж багатьох років втіленням власне української культури, що впливала на самоідентифікацію народу, був фольклор. У період відмови від визнання існування української мови та заборони її використання народна культура була єдиною стійкою основою, яка відіграла важливу роль у збереженні та розвитку української нації.

Постійні поштовхи до відродження української культури в якості самостійного явища в загальноєвропейському культурному контексті впродовж століть давав саме фольклор. Це одна з основних причин загострення попиту на етнофестивалі в усіх, без винятку, регіонах України, вона відіграє визначну роль у культурній самоідентифікації.

Актуальні аспекти функціонування та розвитку фольклорних та етнофестивалів в Україні активно вивчаються в контексті сучасної фестивальної культури. Дослідники, такі як Бермес І., Дем'яненко С., Крипчук

М., Лапчук О., Юдов М. та інші, окремо звертають увагу на проблеми функціонування та динаміку розвитку етнофестивалів.

У рамках даного дослідження проведено аналіз джерел, який включав в себе вивчення словника театрознавчих термінів і понять [40]. Цей підхід був спрямований на досягнення глибокого розуміння термінологічної бази обраної теми. Додатково, проаналізовано енциклопедію історії України [11; 12] для осмислення історичних аспектів термінологічного підґрунтя розглядуваного дослідження. Цей підхід створив невід'ємну основу для глибокого та комплексного аналізу тематичного поля, визначивши ключові та контекстуалізовані аспекти дослідження.

У рамках даного наукового дослідження було піддано аналізу наукову працю дослідника Толубко Володимира, що стосується різновидових форм фольклорних фестивалів [42]. Особлива увага була приділена елементам драматургії, сценографії та стратегіям просування таких заходів. Розглядаються динаміка й еволюція режисерського підходу на сучасних фольклорних фестивалях. Проведено докладний аналіз специфіки та особливостей роботи режисера фестивалю, де використовуються ефективні поєднання традиційних та інноваційних методів для втілення різноманітних завдань, що стоять перед режисерською групою. Серед цих завдань виділяються формування концепції та формату події, розробка взаємопов'язаних сценаріїв, визначення ключових моментів фестивалю, а також організація сценографічних елементів, акустичної та світлової атмосфери на площадках, а також режисерське керівництво церемонією відкриття та фінальною частиною фестивалю.

В області сучасних етнокультурних досліджень проведено детальний аналіз наукової статті, авторами якої є Касьяненко Андрій та Крипчук Микола [21]. Дослідження відзначається глибоким аналізом етнофестивалів, які відбуваються на території Харківщини, та розглядає їхню динаміку в контексті сучасних тенденцій фестивального руху в Україні. Стаття висвітлює не лише

основні аспекти організації та проведення етнофестивалів, а й враховує їх взаємодію з сучасним фестивалістичним рухом країни. Здійснений аналіз фокусується на ключових елементах розвитку етнофестивалів, включаючи їхню роль у збереженні та популяризації етнокультурної спадщини, а також вплив на формування фестивалістичного середовища в Україні. У контексті сучасного фестивалістичного руху висвітлено важливі зміни та тенденції, що виникають в результаті еволюції етнофестивалів. Робота авторів вносить суттєвий внесок у наукове розуміння динаміки та впливу етнофестивалів на розвиток культурно-фестивалістичного простору в Україні.

У межах даного дослідження ретельно розглянута наукова стаття, автором якої виступає Крипчук Микола [20]. У цьому аналітичному творі автор спеціалізується на провідних фестивалях, що створюються на теренах Харківщини, і систематично розглядає їх у контексті розвитку фестивалістичного руху в Україні. Зазначена стаття виступає важливим джерелом для розуміння ключових аспектів фестивалістичної культури Харківщини, а також взаємозв'язків та взаємовпливів із загальнонаціональним фестивалістичним рухом. Зокрема у статті проаналізовано регіональний фестиваль «Весілля в Малинівці – плюс», що є одним з аспектів даного дослідження. Аналітичний підхід дослідника розширює традиційний обсяг дослідження і враховує внутрішні особливості фестивалів Харківщини. Ця робота ініціює новий рівень розуміння динаміки та трансформацій в сучасній культурно-фестивалістичній парадигмі в Україні.

Історичний процес виникнення та розширення етнофестивалів в Україні отримав значущий поштовх завдяки створенню ініціатив, спрямованих на відродження та збереження етнографічної групи Лемки. Аналіз цього аспекту виявився важливим етапом у вивченні динаміки розвитку етнофестивалів. У рамках цього дослідження, зосередженого на лемківській культурі та лемківських етнофестивалах, здійснено аналіз ряду джерел. У колективній монографії «Сучасне суспільство» [41]. проаналізовано перший підрозділ другого розділу, що розкриває боротьбу лемків за збереження етнокультурної

ідентичності, що має безпосередній вплив на формування лемківських етнофестивалів. Аналіз особливостей функціонування фестивалю «Лемківська ватра» у статті Бермес Ірини [4] висвітлює важливі аспекти організації та ролі цього заходу в відродженні лемківської культури. Стаття Парацій Тараса та Ороновської Лариси [33] надає частковий історико-етнографічний екскурс в особливості проведення фестивалю «Дзвони Лемківщини» у м. Монастириськ. Стаття Наконечного Володимира [27] присвячена історичній долі та культурному відродженню лемків, ця стаття розглядає ключові аспекти історії та сучасності лемківської групи. Ці джерела надають обґрунтовану основу для узагальнення та аналізу впливу етнофестивалів на відродження лемківської ідентичності та сприяють глибшому розумінню культурно-фестивальних процесів в Україні.

У ході даного наукового дослідження було проведено глибокий аналіз етнофестивалю «На гостини до горюнів», організованого на Сумщині, в місті Нова Слобода. Особлива увага була приділена аспектам соціально-економічного розвитку Сумщини та взаємодії цього фестивалю із культурним середовищем регіону. Дослідження базується на груповій статті науковців, а саме Пересадько Галини, Козолуп Ігора та Лапіної Юлії [35], яка висвітлює соціокультурні та економічні виміри етнофестивалю. В аналізі також враховані електронні ресурси [25], спрямовані на дослідження етнофестивалю «На гостини до горюнів». Подані ресурси допомагають висвітлити та систематизувати інформацію про фестиваль, включаючи інноваційні підходи та перспективи його розвитку. Загальний підхід до аналізу об'єднує методологічні засади, що використовуються дослідниками у груповій статті, та додаткові джерела, що взято з електронного середовища.

У рамках проведеного наукового дослідження відводиться значуще місце аналізу соціально-економічних умов розвитку етнотуризму на території Слобожанщини. Досягнення глибини та комплексності вивчення цього аспекту стало можливим завдяки науковим дослідженням, проведеним О.Ю.

Чередниченко та А.О. Чередниченко [50]. Детальний аналіз соціально-економічних умов становлення та розвитку етнотуризму на Слобожанщині, представлений в роботі вказаних авторів, дозволяє розкрити важливі економічні фактори та соціокультурні впливи, що визначають успішність та перспективи розвитку етнотуристичного напрямку в даному регіоні.

Проаналізовано важливий аспект теми, а саме фестивальний туризм та етнотуризм, який став об'єктом ретельного аналізу в контексті еволюції етнофестивалів. Особлива увага приділяється аналізу двох ключових джерел. У першу чергу, дослідник кандидат історичних наук, Олена Дутчак [9; 10], присвятила свою статтю проблемі формування терміну фестивальний туризм. Автор звертається до глибоких аспектів та важливих моментів, пов'язаних із зародженням цього терміну та його використанням у контексті туристичного дискурсу. Другим ключовим джерелом є стаття Т. Г. Павлової [32], присвячена історико-культурному та туристичному потенціалу Харківського району Харківської області. Це дозволяє дослідникові визначити ключові аспекти, які формують та впливають на фестивальний туризм у конкретному регіоні, зокрема Харківському районі.

У рамках наукового дослідження відзначено значущість окремого аспекту, а саме сучасного розвитку народних свят і фестивалів у Харківській області. Особлива увага приділяється статті Наталії Акімової [1], де проаналізовано важливий вимір етнофестивалів. У зазначеній публікації авторка докладно досліджує і обговорює сучасні тенденції розвитку народних свят і фестивалів у зазначеному регіоні. Важливість цього аспекту полягає у тому, що він становить один з ключових компонентів загального аналізу етнофестивальної діяльності. Розглядаючи публікацію, аналізуються підходи авторки до вивчення та інтерпретації розвитку народних свят та фестивалів. Піднімаються актуальні питання, пов'язані із змінами, що відбулися в сучасних умовах, а також визначається роль та вплив цих заходів на культурне життя та соціальну динаміку регіону.

Висвітлено істотний внесок у вивчення фольклору регіону, здійснений Наталією Олійник, яка є засновницею громадської організації «Спілка етнологів і фольклористів міста Харкова». У контексті дослідження проведено аналіз ряду семінарів-практикумів, спрямованих на збереження, популяризацію, відтворення та інтеграцію традиційних весільних звичаїв, обрядів і пісень різних регіонів України. Зокрема, на основі матеріалів фольклорно-етнографічних експедицій, проведених Наталією Олійник, ретельно проаналізовано роль весільних обрядів у весільному обряді на території Харківщини. Автор розглядає не лише самі фольклорно-етнографічні матеріали, а й методи та підходи, які використовувалися під час проведення експедицій та наукового аналізу. Аналітичний огляд фольклорних та етнографічних аспектів весільних традицій створює можливість розуміння не лише самих обрядів, а й їхнього місця та значення в сучасному культурному контексті Харківщини. Це дослідження є вагомим внеском у розвиток етнографічних та фольклорних студій, а його результати можуть слугувати основою для подальших досліджень у сфері традиційного культурного надбання.

Таким чином, виходячи з вищезазначених джерел дослідження, можна зробити висновок, що цей список використаних джерел був використаний як основа для аналізу проблем, розглянутих у магістерській роботі.

1.2 Методологія дослідження

Зважаючи на те, що дане дослідження має на меті поглиблене вивчення обраної теми – воно ґрунтується на опануванні інструментарієм наукового пізнання, саме його і складають підходи та методи. При розробці теми етнофестивалів в Україні можуть бути використані різноманітні методи дослідження.

Визначним у дослідженні специфіки організації та проведення етнофестивалів є систематизації отриманих даних. Адже у великій кількості джерел інформації, поглядів і тезисів важливо віднайти істинні знання і думки, підпорядковані фактам, щоб згодом трансформувати їх у практичні навички. Отримані впродовж дослідження дані потрібно підпорядкувати по взаємозалежних групах. На прикладі етнофестивалів такими групами можуть бути не типові локації проведення, аутентичність фестивалів, історичні та соціокультурні фактори розвитку фестивального руху тощо. Ці групи впродовж дослідження систематизуються та доповнюються новими групами і категоріями, це дозволяє провести більш глибокий аналіз теми.

Саме системний метод дослідження в даному випадку дозволяє не тільки розподілити дані по категоріях чи групах, а й сприяє їх ретельному вивченню у всій повноті внутрішніх зв'язків і відносин.

Для того щоб виявити всі взаємопов'язані між собою потрібні факти окрім глибокого дослідження також їх потрібно виокремити із загальної кількості даних. Окрім того, що дані потрібно структурувати по групах, також важливо розглянути кожний елемент дослідження відповідно до його функції чи завдання. Це глибоке структурування отриманих теоретичних чи практичних даних дозволяє якісно дослідити задану тему. Структурно-функціональний метод у дослідженні дозволить детально простежити всі аспекти розвитку, становлення та осучаснення етнофестивалів Харківщини, проаналізувати та виявити специфічні особливості організації цих заходів.

До даної теми серед існуючих конструктивних методів, в контексті культурологічного підходу, варто застосувати метод конкретно-історичного аналізу. Адже саме він дає змогу описати специфіку виявлених фактів. Історичний контекст у темі фольклорного фестивалю є важливим аспектом, що більшою мірою є визначним для сучасного досвіду. Засвідчені події з хронології нашої держави такі як мовні утиски, заміна чи спрощення

аутентичних українських традицій, мали чи малий вплив на розвиток фольклору і України, а також відображалися на сучасних етнофестивалях всіх регіонів країни. Якраз аналіз історичних фактів дає змогу відтворювати суто українські традиції, звичаї у створенні фольклорних фестивалів.

Етнографічне дослідження: цей метод полягає в дослідженні культурних практик і традицій на підставі спостережень, інтерв'ю з представниками національних груп, записів відео- та аудіоматеріалів. Етнографічне дослідження може допомогти зрозуміти різноманітні аспекти культури національних груп, що допоможе визначити теми та зміст етнофестивалів.

Соціологічне дослідження: цей метод передбачає використання соціологічних опитувань, щоб дослідити соціальні та культурні установки різних національних груп, що проживають в різних регіонах України. Результати дослідження можуть бути використані для вибору тем та форматів етнофестивалів, які найбільш відповідають інтересам та потребам національних груп.

Антропологічне дослідження: цей метод дослідження передбачає вивчення культурних традицій, звичаїв та практик національних груп з точки зору їхньої символіки та значення. Антропологічне дослідження може допомогти зрозуміти, які елементи культури найбільш характерні для кожної національної групи, та вибрати теми, що найбільш відображають їхні традиції та культурні цінності.

Культурологічне дослідження може бути використане при розробці теми етнофестивалів в Україні. Культурологічне дослідження включає аналіз культурних процесів, які відбуваються в суспільстві, та вивчення різних аспектів культури, включаючи мистецтво, літературу, музику, релігію, мову та інші. При розробці теми етнофестивалів культурологічне дослідження може допомогти зрозуміти історію, традиції та особливості різних етнічних груп в Україні. Дослідження може включати вивчення традиційних звичаїв, музики,

танців, кулінарії, мистецтва та інших елементів культури, що можуть бути використані при розробці концепції етнофестивалю. Також, культурологічне дослідження може допомогти визначити цільову аудиторію та вивчити її інтереси та потреби. Це дозволить розробити програму, яка відповідає інтересам та потребам аудиторії. Отже, культурологічне дослідження може бути корисним інструментом для розробки теми етнофестивалів в Україні.

Окрім культурологічних досліджень, у дослідженні теми становлення етнофестивалів можуть бути використані інші методи дослідження. Наприклад: анкетування – відкрите або закрите опитування учасників та організаторів етнофестивалів може дати важливу інформацію про їхні очікування, потреби та проблеми, що виникають при підготовці та проведенні таких заходів, про минулий досвід організації або участі етнофестивалів в Україні.

Етнографічні дослідження – вивчення традицій, звичаїв, ремесел, музики та танців національних груп може допомогти відтворити аутентичний образ національної культури та визначити найцікавіші та найбільш відомі її елементи.

Соціологічні дослідження – вивчення думок, поглядів та настанов усіх зацікавлених сторін може допомогти визначити соціально-економічні фактори, які впливають на становлення етнофестивалів та їхню популярність у суспільстві.

Аналіз соціальних мереж – вивчення соціальних мереж може допомогти визначити популярність та відгуки щодо проведення етнофестивалів серед широкої громадськості та відвідувачів.

Дослідження з історії культури – вивчення історії розвитку національної культури та традицій може допомогти відтворити та відновити аутентичні

елементи етнофестивалів та зрозуміти, як вони пов'язані зі становленням національної культури взагалі.

Також доцільним у вивченні зародження та становлення етнофестивалів, в рамках територіальних громад також буде компаративний метод дослідження. Адже він дозволяє провести порівняльно-історичний аналіз спираючись на певний часовий інтервал. Для дослідження впливу на сучасні етнофестивали таких факторів як наприклад, гноблення української культури, потрібно зробити порівняння хронологічних періодів і тенденцій розвитку відповідно до зазначеної теми. Між певними періодами нашої історії існує об'єктивна подібність, тому їх порівняння дасть конкретні та вагомні результати для сучасного розвитку етнофестивалів.

Сутність теми та поставлені завдання передбачають використання міждисциплінарного підходу, що віддзеркалює інтегративні тенденції пізнання. Цей підхід охоплює такі області, як мистецтвознавство, театрознавство, психологія творчості та театральна педагогіка. Комплексний характер роботи визначається об'єднанням обраних підходів:

- Театрознавчий підхід застосовується для розгляду художнього змісту етнофестивалів, що є об'єктом дослідження.
- Культурологічний підхід використовується для аналізу етнофестивалів в культурно-історичному контексті, вивчення шляхів формування театралізації та сценографії, як ключового елемента етнофестивалів.

Методологія дослідження побудована на принципі ретроспективного аналізу, тому застосування таких методів, як:

- Системний метод для вивчення етнофестивалу як феномена театального мистецтва у взаємозв'язку з його психологічно-педагогічними аспектами.

- Аксіологічний метод для вивчення етнофестивалю як інструменту, що формує розвиток етнокультури України.
- Структурно-функціональний метод для дослідження внутрішньої організації та ролі фестивалю у формуванні національної ідентичності українців.
- Метод соціометричного аналізу для встановлення місця та значення етнофестивалю в структурі розвитку театрального мистецтва.

Загальнонаукові методи використовуються для розгляду окремих аспектів етнофестивалів в контексті їх взаємозв'язку, такі як компаративний метод, дескриптивний метод, метод узагальнення, метод аналізу джерел та метод контент-аналізу.

1.3 Теоретико-аналітичний розгляд ключових понять та розкриття їх змістовного значення

У сучасному науковому дискурсі велика увага приділяється вивченню культурних та соціальних явищ, що визначають розвиток суспільства. Одним із ключових аспектів, який залучає увагу вчених, є етнокультурні події, зокрема етнофестивалі та фольклорні фестивалі. Терміни «етнофестиваль» і «фольклорний фестиваль», «етнос», «етнічна культура» і «традиційна культура» стають предметом інтенсивного теоретико-аналітичного розгляду з метою визначення їх сутності та впливу на формування культурного простору. Здійснення теоретичного аналізу цих понять відкриває широкий спектр проблематики, яка охоплює історію виникнення, культурологічні контексти, архітектоніку організації та соціокультурні наслідки проведення відповідних заходів. Поєднуючи аспекти мистецтвознавства, культурології,

соціології та інших галузей наукового пізнання, аналітичний погляд на ці терміни стає важливим інструментом для глибшого розуміння їхнього ролі в становленні та розвитку національної та світової культурної спадщини.

Для дослідження теми важливим аспектом є розкриття понять «етнофестиваль» та «фольклорний фестиваль», адже в більшості джерел вони надаються, як тотожні. Суттєвим є розгляд первинних понять «етнос», «етнологія» і «фольклор», на яких базується дослідження попередніх понять. А також потрібно проаналізувати такі поширені поняття, як «етнічна культура» і «традиційна культура», що мають безпосереднє відношення до досліджуваної теми.

Першочергово важливо звернутися до первинних понять «етнос» і «фольклор». В більшості культур і народів словом фольклор називають усні твори, такі як казки, пісні, балади, приказки тощо. В контексті дослідження першочерговою є необхідність розгляду суті фольклору, що визначається у зазначених наукових джерелах. Серед термінів, що використовуються в українській науці, разом із «фольклором» вживається термін «народна творчість» чи «усна народна творчість» [11, с. 310]. У більш вузькому розумінні фольклор найчастіше стосується словесної музичної традиції, охоплюючи обрядові, драматургічні, хореографічні та інші прояви. У більш широкому змісті цей термін застосовується до різних аспектів художньої творчості народу, включаючи декоративно-прикладне мистецтво, живопис і інші прояви. Тобто застосування безпосередньо в українській науковій літературі можна вживати в широкому значенні. Згідно з дослідженнями це відповідає міжнародним стандартам використання терміну «фольклор», адже до фольклорних форм включено мову, усну літературу, музику, танці, ігри, міфологію, обряди, звичаї, ремесла, архітектуру та інші види художньої творчості [11, с. 310].

Суттєвим аспектом в розгляді тематики є також урізноманітнення поняття «етнологія». Це поняття збігається за значенням з іншими термінами, такими як «етнографія» та «народознавство». Розгляд цього аспекту дозволяє

врахувати важливий аспект та прослідкувати зв'язок з визначенням із енциклопедії історії України, де зазначено, що "етнологія" розвивалася в контексті порівняльних наукових досліджень неєвропейських народів, які отримали назву «фолькеркунде» (Völkerkunde), а також у рамках вивчення власного народу, охопленого терміном «фольксунде» (Volkskunde). Зокрема, в романських країнах еквівалентом «фольксунде» служить вираз «народні традиції», тоді як в ряді інших країн використовується термін «фольклор» [11, с. 64].

Наступним розглянемо сутності значення поняття «етнос», адже воно є одним з формуючих понять досліджуваної теми. Звертаючись до історії та мов, дізнаємося, що в перекладі з грецької слово «етнос» це плем'я або народ. Але поглиблюючи дослідження цього поняття, можна зрозуміти, що його прийнято характеризувати як окрему органічну систему з визначеною структурою. В основі етносу міститься глобальний об'єм етнокультурної інформації, зі сформованими традиціями, обрядами, сталими звичками народу [29, с. 5]. Це соціальна система, що є певною мірою закритою, бо поповнюється тільки зсередини суспільства, також ця система є цілком самодостатньою, здатною до розвитку та адаптації. Додатковим ключовим аспектом у глибокому аналізі концепції «етнос» є ретроспективне розглядання його історичного контексту. В теоретичному плані, у третьому томі енциклопедії історії України, здійснено визначення «етносу», що розкриває його значущі аспекти. Згідно з цим аналізом, формування конкретного соціального утворення (етносу) представляє собою історичний процес самоорганізації значної кількості осіб, що проживають на певній території і усвідомлюють спільні інтереси [11, с. 65]. Цей процес виникає в результаті об'єднання людей під керівництвом енергійних і вольових лідерів для захисту своїх інтересів. Подальша самоорганізація призводить до формування формальних і неформальних інституціональних структур, створення спільного інформаційного середовища, розвитку спільної самосвідомості і, нарешті, утворення соціального утворення як унікального механізму підтримки різноманітних

складових соціуму, що орієнтовані в різні сторони. Аналізуючи дане визначення, а також наведені вище аргументи підсумуємо, що етнос це узагальнююча система, яка в процесі формування залучає велику кількість явищ та людей, для утворення окремого цілісного соціального організму.

Розуміючи культуру як спосіб існування конкретного етносу, можна дійти важливого висновку: носієм етносу є в першу чергу народні маси (звичаї, традиції, обрядовість, архаїчна система поведінки тощо), а також етнічна верхівка (так звана еліта), або одразу і те, і інше. Іншими словами, якщо взяти окремий «пласт» культури людей та проаналізувати їх життєвий досвід, то він буде втіленням традицій, культурної спадщини, архаїчних та усталених норм поведінки, як етносу цієї визначеної соціокультурної групи, етносу того окремого «пласту». Ці елементи етносу успадковуючись часто змінюються, попадають під вплив культур інших часів, а подекуди частково або повністю втрачають свій первинний вигляд і значення. Однак ці елементи часто є національними символами, маркерами, що відрізняють одну країну від іншої. Іншим різновидом етноознак є символ національного існування, який пов'язаний з реальним змістом життєвих подій і складає менталітет цього народу. Можна також включити важливі аспекти культурного розвитку, такі як «традиції» та «спадковість». Спадковість – це просто системи направлені на передачу та механізми історико-культурного досвіду, незалежно від змісту. Традиція, в свою чергу є більш широким поняттям, яке поряд з формами та характеристиками культурної динаміки передбачає також специфічні ознаки її проявів.

На підставі вищезгаданих аналізованих джерел можна зробити висновок, що етнос ґрунтується на культурі. Дослідження структури і функцій культури, у свою чергу, надає чітке уявлення про взаємозв'язок окремих компонентів етносу та його функціонування як єдиної системи. В той самий час внутрішня конфігурація культури також різноманітна, подібно до будь-якої людської діяльності в контексті етносу. Важко уявити сферу соціального життя, яка б не включала культурний підтекст. Різноманіття проявів культури

стає очевидним при розгляді її внутрішньої структури з різних точок зору та в рамках різноманітних досліджень на різних рівнях. Поняття «етнічна культура» і «традиційна культура» використовуються для розмежування стадій соціокультурних процесів. Однак у багатьох наукових джерелах ці терміни вживаються як тотожні, і їхнє суттєве відмежування потребує детальнішого розгляду. Відносно їхніх функцій «етнічна культура» і «традиційна культура» не завжди чітко відокремлені, і їхній зміст не достатньо глибоко розроблений та сформульований. Зазвичай під етнічною культурою розуміють успадкований комплекс соціальних практик, систему вірувань, традицій і звичаїв, які певним чином визначають національний спосіб життя [44, с. 17]. Важливо глибоко усвідомити внутрішню логіку національних культурних процесів, адже в цьому полягає справжній механізм їх функціонування та розвитку. Важливо також зазначити, що розгляд етнографічної культури не зводиться виключно тільки до рустикальної, сільської культури. У різні періоди історії воно поширювалося на інші верстви суспільства, зокрема козаків, ремісників (зокрема в українських містах, які застосовували Магдебурзьке право), а також привносило традиції шляхти та лицарства в українську культурну та політичну еліту [42, с. 199]. Ця, загалом, непомітна культурна частина насправді має великий потенціал у сфері театральних фестивальних заходів, її шарм і драматизм є великими.

Під етнічною культурою пропонується розуміти лише ті сукупності культур, які є етнічно специфічними, тобто функціонують як етнічні відмінності в очах представників етнічної групи. Тобто культура етносу — це складна сукупність процесів і зв'язків, що забезпечують існування, розвиток і стійкість етносу як самостійного організму в просторі та часі. Її структура чітко сформульована, причому кожен компонент відповідає за окремий інформаційний аспект етнічної системи. Етнічна культура та її носії розвиваються разом і мають різний рівень функцій.

Поняття «традиція» часто використовують для визначення тих явищ, які відповідають давнім елементам у культурі народу. Для «традиційної

культури» властиво те, що роль традиції в них полягає в тому, щоб забезпечити стабільність, притаманну культурному ритму. Вона виконує класичну, нормативну роль, порушення якої викликає емоційну реакцію всього організму раси, а норми визначають цілісність нашої свідомості. Традиція є основою соціального ритму і культурного ритму. Для традицій важливі культурні простори, час, у якому вони існують. Поки є традиція, буде і культура, навіть якщо нації, яка її створила, більше не існує. Тобто традиційна культура є специфічним етапом розвитку національної культури, коли домінує колективне начало, усі колективні зусилля спрямовуються на самозбереження та самовідтворення, а культура відповідає домінуючому становищу нації. Обряд, у даному випадку, є культурним зразком, формуючи тим самим певну модель поведінки. Саме через ритуали та обряди відбувається процес обміну інформацією та передача знань. Крім того, важливим фактором є те, що фестиваль сам по собі є комунікативною виставою та «світом етнічності» [54].

Після проведеного аналізу, приходимо до висновку, що існують фундаментальні розбіжності понять «етнічна культура» і «традиційна культура», про що свідчить досить багато наданих даних у наукових статтях, авторефератах та енциклопедіях. Ще одним більш важливим для досліджуваної теми є висновок про не тотожність понять «етнос» і «фольклор», адже друге є більш вузьким терміном, він є складовою етносу. Але також можна стверджувати, що фольклор, етнологія, етнографія, народознавство – тотожні поняття, які направлені на вивчення, збереження та поширення традицій, обрядів і загалом культурного спадку. В свою чергу, етнофестивалі направлені на розкриття та збереження традицій народу, їх розмаїття, в деяких окремих випадках навіть направлені на дослідження історії етнічної складової. Цей факт доводить, що частка «етно-» в етнофестивалях є похідним від поняття «етнологія», що означає безпосередню тотожність понять «етнофестиваль» і «фольклорний фестиваль».

Висновки до 1 розділу

1. Проаналізовано джерела, що висвітлюють проблематику етнофестивалів та їхню роль у розвитку національної культури України, особливо в контексті Слобожанського краю, виявився вагомим підґрунтям для наукового дослідження. Надано детальний огляд наукових праць, що створив важливі інсайти щодо етнокультурного розвитку регіону. Висвітлено різноманітні аспекти, такі як соціокультурні, історичні, економічні, що сприяло комплексному розумінню внеску етнофестивалів у формування та збереження культурної спадщини України. Аналітичний підхід до джерел матеріалів, включаючи статті, монографії та наукові тези, виявився необхідним для структурованого осмислення ключових аспектів, що визначають сучасний стан та перспективи розвитку етнофестивалів у визначеному регіоні.

2. Надано теоретико-аналітичний розгляд ключових понять та розкриття їх змістовного значення. Розмежовано такі поняття як «етнічна культура» і «традиційна культура». Проаналізовані вихідні до цього поняття «етнос», «етнологія». Досліджено походження поняття «етнофестиваль» та визначено його тотожність до поняття «фольклорний фестиваль».

РОЗДІЛ 2.

ЕТНОФЕСТИВАЛІ В УКРАЇНІ: СТАНОВЛЕННЯ, МАСШТАБУВАННЯ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ КОНТЕКСТИ ЇХ РОЗВИТКУ

2.1 Становлення та масштабування етнофестивалів в Україні

Становлення та масштабування етнофестивалів в Україні – це процес, який почався ще у 80-х і 90-х роках минулого століття та продовжується дотепер. За цей час етнофестивалі стали одними з найпопулярніших форм культурно-мистецького життя в Україні, які збирають на своїх заходах тисячі людей з різних куточків країни та світу. Справді, в першому десятилітті незалежності України проводилися фольклорні фестивалі, такі як «Червона рута» і «Таврійські ігри», але це були скоріше винятки, а не правило. Це зумовлено тим, що в перші роки незалежності розвиток національної культури України був досить повільним і це було обумовлено декількома факторами.

В першу чергу у період після отримання незалежності Україна переживала важкі фінансово-економічні часи. У цей період етнофестивалі, як і більшість культурних ініціатив, мали обмежені можливості для розвитку. Також, після років радянської диктатури та періоду пострадянської кризи, було дуже складно відроджувати традиції та національну культуру [32, с. 250-253]. Однак, не можна зовсім стверджувати, що розвиток етнофестивалів був повільним в цей період, оскільки на деяких фестивалях вже тоді була певна популярність серед глядачів. Окремо зазначимо, що радянські часи в Україні було переслідувано та репресовано багато культурних та політичних діячів, що призвело до значного зменшення культурного потенціалу країни. Багато видатних постатей української культури були засуджені до тюремного ув'язнення або вигнання за кордон. Це стало одним із факторів, що гальмували розвиток культури та мистецтва в Україні, включаючи розвиток етнофестивалів [6, с. 300-308.]. А вже після проголошення незалежності

Україна отримала можливість самостійного розвитку культури та мистецтва, вільність вибору та підтримку держави в цьому процесі. Тому можна сказати, що розвиток української культури став значно швидшим та більш креативним в період незалежності, ніж у складі Радянського Союзу. Було започатковано багато нових культурних проектів, фестивалів та концертів, які сприяли розвитку української культури та забезпечили її більшу відкритість до світової культури.

Також, після отримання незалежності України відбувся великий потік інформації зі світу, включаючи культурну інформацію. Також було сприятливим часом для зарубіжних туристів, які відвідували Україну, і забезпечували поширення своїх культурних зразків. Це був час, коли український культурний простір був переповнений зразками зарубіжної масової культури. Однак, це не означає, що українська культура не мала своїх власних досягнень та розвитку в цей період. Незалежність дала можливість українській культурі самостійно визначати свої напрямки та відтворювати свої традиції, що зробило значний вплив на її розвиток. У будь-якому випадку, розвиток етнофестивалів в Україні почав набирати обертів з часом і сьогодні вони стали важливими культурними заходами в країні.

Перші фестивалі в Україні дійсно були переважно мистецько-розважального характеру і часто склалися з музично-пісенних, танцювальних та інших народних культурно-мистецьких заходів [13]. Однак з часом фольклорні фестивалі стали більш багатогранними за змістом та масовішими за кількістю учасників дійста. Незважаючи на заборони, все ж перші фестивалі в Україні були організовані в період радянської влади, коли було приділено більше уваги масовим заходам, зорієнтованим на масову аудиторію. Радянська влада ставила завдання залучити населення до масових культурних заходів, щоб зміцнити ідеологічну базу та формувати колективний дух. Таким чином, на той час було вигідніше організовувати фестивалі, які мали більш мистецько-розважальний характер і були зорієнтовані на широку аудиторію, ніж більш етнічно-орієнтовані заходи, які можуть бути більш

спеціалізованими та мають меншу аудиторію. На відміну від радянських, на сучасних фестивалях можна побачити різноманітні заходи, такі як майстер-класи, лекції, виставки, конкурси тощо, які сприяють більш глибокому пізнанню традицій та культури народу або окремого.

Під час становлення етнофестивалів в Україні за часів незалежності кожен з них мав свій унікальний формат та масштаб. Наприклад, деякі фестивалі були орієнтовані на місцеву громаду та мали регіональний масштаб, тоді як інші мали національний або навіть міжнародний формат та масштабувалися з кожним роком. Також формат етнофестивалів може варіюватися від традиційних народних свят до сучасних музичних фестивалів з елементами етнічної культури. Наприклад, регіональні етнофестивалі проводяться у містах і територіальних громадах різних регіонах України і зазвичай присвячені конкретній тематиці, пов'язаній з історією, культурою, традиціями чи кухнею регіону. Проведення регіональних етнофестивалів на базі територіальних громад в Україні має важливе значення для розвитку культурної ідентичності на рівні громад та регіонів. Такі заходи дають можливість місцевим жителям виявити свої творчі здібності, продемонструвати свою культуру, традиції та історію. Вони також сприяють зміцненню спільноти та підвищенню міжкультурного розуміння. Окрім того, регіональні етнофестивалі можуть стати важливим елементом розвитку туризму в територіальних громадах, залучаючи туристів з інших регіонів та країн, що сприятиме розвитку економіки та підвищенню соціальної активності населення.

Наприклад, проведення регіональних етнофестивалів на базі територіальних громад у Закарпатській області дозволило залучити увагу до місцевих традицій та ремесел, привернуло увагу туристів та підвищило популярність регіону [10, с. 98-106.] Такі заходи стали важливою частиною розвитку місцевого господарства та підвищення рівня життя мешканців. Отже, проведення регіональних етнофестивалів на базі територіальних громад є

важливим елементом розвитку культурної ідентичності, туризму та економіки українських регіонів.

Відповідно до цього, міжнародні етнофестивали – відбуваються на базі міжнародного співробітництва і залучають учасників з різних країн світу. Ці заходи мають на меті взаємовідносини та культурний обмін між народами. Участь української культури в етнофестивалях міжнародного формату має велику цінність з кількох причин. По-перше, це *дозволяє представити українську культуру на світовому рівні* і залучити до неї увагу міжнародної громадськості. В реаліях повномасштабної війни в Україні цей аспект стає впливовим чинником. Представляючи українську культуру на міжнародній арені ми також привертаємо додаткову увагу до війни та її наслідків, в тому числі для культури України. По-друге, така участь *дає змогу налагодити міжнародні культурні зв'язки* та обмін досвідом з іншими країнами. По-третє, участь у таких фестивалях *допомагає зберегти та просунути українську культуру, традиції та звичаї*, особливо в умовах глобалізації та культурного розмаїття. Адже кожен сучасний фестиваль в Україні не лише становить окрему подію, але й є необхідною складовою загальної культурної мозаїки країни, активно впливаючи на формування її культурної ідентичності [8, с. 35]. Організація етнофестивалів міжнародного формату в Україні також має велику важливість. В першу чергу це сприяє розвитку культурно-туристичної галузі та популяризації України як країни з багатою культурною спадщиною. До того ж, такі фестивали допомагають залучати інвестиції в розвиток культурної сфери та розвивати культурні проекти. І в тому числі, організація міжнародних етнофестивалів забезпечує обмін досвідом та знаннями між культурними діячами з різних країн, що сприяє підвищенню культурного рівня та розвитку культурного розмаїття в цілому.

Організація міжнародних етнофестивалів може дійсно стати провідним етапом розвитку української культури після завершення війни. Такі фестивали можуть зіграти важливу роль у збереженні та популяризації української культурної спадщини на міжнародному рівні, а також у підвищенні

культурного рівня населення та формуванні національної свідомості. Організація міжнародних етнофестивалів дозволяє українським артистам та виконавцям презентувати свої творчі досягнення на міжнародній арені та залучати нових шанувальників к українській культурі.

Дуже важлива мета організації фестивалів, особливо тих, які присвячені традиціям та обрядам полягає в залученні молоді до культурно-мистецьких подій та популяризації традиційної культури. Фестивалі дають можливість молоді не тільки насолоджуватися мистецтвом, але й самостійно в ньому брати участь, відчувати себе частиною культурної спадщини своєї країни. Окрім того, участь у фестивалях може допомогти молоді зберегти зв'язок з традиціями свого народу, поглибити знання про культурні особливості своєї рідної мови та звичаїв. Фестивалі також сприяють розвитку творчого потенціалу та підвищенню мистецької культури серед молоді. Одним з прикладів є міжнародний різдвяний етнофестиваль «Коляда де? До Кам'яця іде!», який було започатковано у 2019 році [7, с. 85].

Крім того, взаємодія з представниками інших культур може сприяти збагаченню та розвитку української культури шляхом обміну досвідом та ідеями з колегами з інших країн. Також важливою перевагою організації міжнародних етнофестивалів є підвищення престижу та рівня туризму в Україні. Такі заходи привертають увагу не лише місцевого населення, а й гостей з інших країн, що стимулює розвиток туризму та позитивно впливає на економіку країни. Отже, участь української культури в міжнародних етнофестивалях може відігравати важливу роль у підвищенні престижу та розвитку культури України, збереженні та популяризації української культурної спадщини на міжнародному рівні, а також у формуванні національної свідомості.

Міжнародні етнофестивалі можуть стати дуже важливим інструментом для просування української культури на світовій арені, а також для залучення туристів до України. Фестивальний туризм є одним з найшвидше зростаючих сегментів туристичного ринку, і організація якісних міжнародних

етнофестивалів може стати одним із ключових чинників привабливості України як туристичної дестинації. Фестивальний туризм є своєрідним поєднанням різних типів туризму. Він поєднує в собі пізнавальні, розважальні та етнографічні аспекти. Участь у фестивалях дає можливість не лише познайомитись з культурою країни або регіону, а й побачити мистецькі виступи народних колективів, спробувати страви місцевої кухні та побачити традиційні ремесла. Фестивальний туризм стає все більш популярним серед туристів, які шукають неординарні враження та хочуть збагнути дух нації, що приймає гостей [9, с. 179]. Крім того, міжнародні етнофестивали дозволяють українським культурним працівникам та артистам взаємодіяти з колегами з інших країн, вивчати та впроваджувати нові техніки та підходи, а також встановлювати нові зв'язки та партнерства з міжнародними організаціями та співвітчизниками з інших країн. Таким чином, участь у міжнародних етнофестивалах може прискорити розвиток української культури та сприяти її інтернаціоналізації.

Етнофестивали можуть бути дуже ефективними засобами презентації різних аспектів культури та мистецтва. Вони надають можливість показати різноманітні аспекти культури, включаючи народні традиції, сучасні тенденції та інновації. Фестивали можуть бути спрямовані на презентацію різних видів мистецтва, таких як музика, танці, театр, кіно, література, мистецтво та багато іншого. Крім того, фестивали можуть надати можливості для презентації туристичних маршрутів, місцевих виробників та продуктів, що сприяє розвитку туризму в регіоні[13]. Фестивали також є важливим засобом збереження культурної спадщини та традицій та стимулюють розвиток мистецтва та культури в цілому.

Розвиток фольклорних фестивалів також залежить від якості та рівня проведення, що формується на основі професійності режисерської групи. Режисер повинен виробити цікаву концепцію та формат фестивалю, продумати послідовність виступів колективів, включаючи регіональні особливості та жанри виступів, підібрати відповідну сценографію, звукове та

світлове оформлення та режисерську постановку відкриття та закриття фестивалю. У фольклорних фестивалях також важливі етнічно-територіальні особливості та регіональні традиції. Для успішного проведення фольклорного фестивалю також важливо мати хорошу організаційну команду, яка зможе вирішувати технічні та логістичні питання, забезпечити безпеку відвідувачів та учасників, а також підготувати рекламну кампанію для залучення глядачів. Крім того, важливо враховувати різні соціокультурні та економічні фактори, які можуть вплинути на успішність та масштаб проведення фестивалю. Наприклад, дотримання карантинних обмежень, наявність фінансових ресурсів та підтримки з боку місцевих влад та громадськості.

Ті етнофестивалі на яких працюють професійні режисери, що дотримуються цих особливостей, краще структуровані й організовані, мають цікавішу програму й піднесену святкову атмосферу, а також більший попит серед глядачів та учасників. Сучасність в нашій країні така, що кількісно значно менше фольклорних фестивалів, на яких працюють професійні режисери, а не аматори [42]. Значною мірою поширеною залишається теза, що етнофестиваль – це виключно народне видовище, яке в більшості не потребує ретельно підготовлених виступів, або постановки конкретних дійств, залучення професіоналів, слідування етнічним традиціям [42, с. 200].

Підсумовуючи, можна зазначити: за останні десятиліття становлення та масштабування етнофестивалів в Україні можна вважати дуже успішним процесом, який має багато позитивних наслідків. Він сприяє збереженню та популяризації національних традицій, розвитку туризму та культурної індустрії, залученню іноземних туристів та підвищенню патріотизму серед населення. Однак, щоб забезпечити подальший розвиток та підвищення якості етнофестивалів, необхідно забезпечити високу організаційну рівень та якість проведення подій, залучати високопрофесійних художників та організаторів, розвивати мережу інфраструктури для забезпечення комфорту відвідувачів, а також підвищувати рівень культурної освіти та свідомості населення щодо значення національної культури та її збереження. Також необхідно звертати

увагу на екологічні аспекти проведення фестивалів та їх вплив на навколишнє середовище. Загалом, етнофестивали в Україні мають великий потенціал для розвитку культурної індустрії та туризму, і можуть стати важливим інструментом просування національної культури та залучення іноземних туристів.

2.2 Формування груп факторів впливу на розвиток етнофестивалів

Розглянемо узагальнені соціокультурні та історичні впливи, що моделювали еволюцію етнофестивалів. На початку ХХ століття у США з'явився фольклорний фестивальний рух, який за півстоліття став популярним на міжнародній арені. У сучасну епоху глобалізації це явище сприяє активізації процесів культурного обміну між різними національностями, етносами та суспільними утвореннями. Інформаційна доступність різноманітних культур сприяє зниженню антагонізму та агресії між народами та налагодженню мирних контактів. Однак, глобалізація також зумовлює уніфікацію різноманітних аспектів та вимірів сучасної світової культури [42, с. 199]. На прикладі Словаччини бачимо, що фестивальний рух, заснований переважно у 1950-х роках, станом вже на 2000 роки представляв близько 90 заходів щорічно [53, с. 153]. Цей рух охоплює широкий спектр подій, спрямованих на виставкове представлення «автентичних» сільських груп, ансамблів, дитячих вистав, конкурсів інструментів, музичних виставок, танців, регіональних програм, а також національних, міжнародних та інших видів вистав. Фестивали доповнюються виставками, ярмарками народної творчості, ремеслами, презентаціями інструментів та різноманітними іншими заходами. В свою чергу, в Україні фольклорна культура відіграє важливу роль у національній самоідентифікації, але є менш розвиненою. Протягом століть традиційна культура була важливим фактором у збереженні української

національної самобутності, особливо в умовах заперечення існування українства та заборони української мови. Тому в Україні фольклорні фестивалі зберігають значення як спосіб культурної самоідентифікації. Зважаючи на це, при дослідженні розвитку етнофестивалів необхідно враховувати ключові соціокультурні та історичні чинники, які вплинули на їх становлення та розвиток.

Серед факторів, які мали вплив на розвиток етнофестивалів, можна сформулювати декілька загальноприйнятих груп. Так у першій групі будуть *культурна спадщина і традиції народу*, які відображаються в мистецьких вираженнях та творчих процесах. Етнофестивалі можуть розглядатися як механізм збереження та презентації культурних традицій народів, а також як спосіб підтримки розвитку етнічної самосвідомості та національної ідентичності. Участь у етнофестивалях може стати інструментом для збагачення та популяризації культурного досвіду, що сприяє розвитку міжкультурного діалогу та взаєморозуміння між народами. На етнофестивалях можна побачити виставки народної мистецтва, демонстрації народних ремесел, танцювальні та музичні виступи, дегустації страв традиційної кухні та багато іншого. Ці заходи знайомлять гостей фестивалю з культурою певної країни та її традиціями. Більше того, участь у фестивалях дає можливість представникам різних етносів та культур взаємодіяти, обмінюватися досвідом та визнавати про культуру та традиції інших народів.

До наступної групи віднесемо *соціальні та політичні зміни в суспільстві*, що можуть вплинути на ставлення людей до їхньої етнічної ідентичності та сприяти збереженню культурних традицій. Наприклад, підтримка мультикультуралізму та багатоманітності може привести до більшого розуміння та поваги до інших культур та традицій, що в свою чергу може підтримувати різноманітність та багатство культурного спадкування. Однак, зміна соціального та політичного контексту може також призвести до зміни ставлення до етнічної ідентичності та зниження чи підвищення інтересу до збереження культурних традицій. В історичному контексті, політичний

устрій Радянського Союзу мав на меті знищення етнічної складової культури українців. В сучасних подіях спостерігається підвищення інтересу до етнічної ідентичності та збереження культурних традицій в нашій країні. Україна, перебуваючи у повномасштабній війні, показує підвищений інтерес до своєї етнічної спадщини як з боку українців, так і з боку різних етнічних груп з інших країн [52, с. 107].

Фестиваль як спосіб представлення унікального місцевого колориту у зібраній формі прагне зберегти національно-культурну ідентичність та самобутність нації, а також надати доступ до культурних надбань інших народів. Разом із формуванням нового міжнародного політичного порядку, ця тенденція призвела до створення загальноєвропейського культурного простору, де мережа найбільших міжнародних фестивалів відіграє важливу інтегруючу роль, демонструючи найкращі досягнення національних культур [10, с. 100].

І третя основна група включає в себе два аспекти, по-перше, *розвиток технологій зв'язку та транспорту*, які зробили можливим зустрічі та обмін культурним досвідом між різними народами та по-друге, *зростання туризму та відпочинку*, що стимулює розвиток культурних подій, включаючи етнофестивалі. Розвиток технологій зв'язку та транспорту сприяв зближенню різних культур та народів шляхом легшого доступу до інформації та можливості швидкого переміщення. Це в свою чергу дало поштовх до проведення етнофестивалів, які стали популярними як в Україні, так і в усьому світі. Завдяки технологіям зв'язку та транспорту, люди можуть спілкуватися між собою та обмінюватися культурним досвідом навіть на великих відстанях. Таким чином, технологічний прогрес відіграє важливу роль у збереженні та популяризації культурної спадщини народів та проведенні етнофестивалів.

Зараз фестивальний рух є важливою складовою культурного життя, який набуває все більшого масштабу та залучає все ширші верстви суспільства та іноземних відвідувачів [9, с. 178]. Збільшення масштабів фестивального руху та його залучення все більш широких кол суспільства та іноземних

відвідувачів сприяє розвитку етнофестивалів, збільшенню їхньої популярності та значення у культурному житті. Така тенденція дозволяє етнофестивалю залучати більше глядачів та учасників з різних країн, збільшує міжнародну взаємодію та обмін культурним досвідом між народами, що має позитивний вплив на збереження та розвиток культурної спадщини. Відвідування етнофестивалів надає можливість туристові задовольнити свою допитливість щодо інших народів, що робить його одним з найбільш спонукальних туристичних мотивів [10, с. 99].

Для підтвердження гіпотези поділу факторів впливу на загальноприйнятні групи, застосувавши метод порівняльного аналізу, проаналізуємо два фольклорні фестивалі – Лемківська ватра, що проводиться в селі Ждиня (Малопольське воєводство, Польща) та Дзвони Лемківщини, який проходить біля міста Монастириськ (Тернопільська область, Україна). Отже, перед початком порівняння заглибимось у етнічні та соціальні передумови організації цих фестивалей та історичне підґрунтя культури лемків.

Насамперед, Лемківщина — це територія, що охоплює понад 10 тисяч квадратних кілометрів, яка належала лемкам до 1945 року. За умовною класифікацією Лемківщину можна поділити на південну (закарпатську) та північну (галицьку). Нині, за даними досліджень, українська частина Лемківщини нараховує понад 450 тисяч лемків, в Польщі – близько 150 тисяч, в Чехії та Словаччині – 150 тисяч, у Югославії – 50 тисяч, а ще 200 тисяч проживають на еміграції. Лемки — етнографічна група, назва якої, ймовірно, походить від прислівника «лем», що вживався на Лемківщині замість «лише» чи «тільки». Відзначається, що у літературі ця назва поширена від середини XIX століття, хоча зустрічається й у деяких раніших джерелах. Історичний пласт, пов'язаний з Лемками, хронологічно великий [27, с. 85].

У 1340-х роках землі, що наразі належать Лемківщині, були захоплені Польщею, а південні — Угорщиною. Після анексії Галицької Русі феодалними державами, населення етнічних земель Лемківщини, що

проживало на окраїнах українських земель та опинилося відділене від своїх співвітчизників із-за деяких історичних обставин, стало жертвою політичного, духовного та фізичного насильства та денаціоналізації. Однак, незважаючи на це, протягом багатьох століть в лемків народжувалася внутрішня енергія самоутвердження та самозахисту. Польські королі та шляхта розпочали довготривалу польсько-німецьку колонізацію Прикарпаття, відтісняючи русинів до гір або насильно полонізуючи їх. Лемки неодноразово піднімалися на боротьбу за своє соціальне і національне визволення та об'єднання з Україною. У 1772 році Галичина з Лемківщиною потрапила під Австрійську імперію. В XIX столітті, внаслідок скасування панщини в 1848 році, економічне становище селян Лемківщини залишалося важким, що спричинило масову еміграцію до США та Канади. Проте, національна свідомість в цей період зросла, завдяки Руській Трійці та розвитку освіти і культури, що сприяло плідній діяльності діячів, таких як В. Хиляк та О. Торонський, а також розвитку мистецтва і літератури [27, с. 86].

У початку XX століття, Лемківщина стала предметом зацікавлення для українських науковців. Після гітлерівської окупації, коли зросла дискримінація союзників поляків, місцеве населення сподівалося на приєднання до України з приходом Червоної Армії, але замість цього у 1944 році, Голова Ради Народних Комісарів УРСР Микита Хрущов і керівник Польського Комітету Національно-го визволення Едвард Осубка-Моравський підписали Угоду про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території України. Ця депортація у 1944-1946 роках та операція Вісла в 1947 році були спрямовані на етнічну чистку та швидку асиміляцію залишених українців в Польщі з метою ліквідації українського національно-визвольного руху. У 1956 році спостерігалася помітна політична зміна, яка сприяла відродженню етнокультурних традицій лемківської громади. На території Польщі, з'явився український тижневик Наше слово, який з початку свого видання став простором для друкованих матеріалів про українську культуру. Зокрема, у тижневику була введена рубрика Лемківська

сторінка, що забезпечувала збір та поширення інформації про культурне життя лемківської спільноти [27, с. 87-88].

Після затишшя наприкінці 1950-х років процес відбудови набув нового розмаху у зв'язку з крахом тоталітарного режиму в Польщі. Після чого почалося справжнє відродження культури етносу лемків на Лемківщині з 1983 року [41, с. 161]. У цей час розпочався щорічний фестиваль Ватра, який став надзвичайно важливою подією для лемківської громади. Фестиваль збирав разом представників лемківської культури з усіх куточків світу, сприяючи збереженню та популяризації їхньої культурної спадщини. Ця подія виявилася кроком до повноцінного відродження культурної ідентичності лемківського етносу [27, с. 89].

Зважаючи на це, ми можемо зрозуміти етнічне підґрунтя фольклорних фестивалів пов'язаних з цією етнічною групою, їх традиціями та культурною спадщиною. Почнемо з аналізу фольклорного фестивалю Лемківська ватра, він є особливим культурним заходом, спільно організованим Об'єднанням лемків. Це найбільш масова подія, яку проводить ця етнографічна група, збираючи від 30 до 40 тисяч учасників. Одна з головних метою фестивалю полягає в тому, що він інтегрує представників лемківського ареалу з усього світу на землі, де їхні предки колись жили. Фестиваль є демократичним, святковим і творчим за своїми рисами, що робить його доступним для лемків різного віку. Це дає можливість учасникам фестивалю, особливо ватрян (виконавців та слухачів), знайти щось привабливе для себе в лоні події. Основними зв'язуючими елементами учасників фестивалю є музика, танець і радість спілкування. За тривалий час існування етнографічного фестивалю Лемківська ватра можна констатувати, що лемки не байдужі до збереження своєї традиційної культури та твердо намагаються відновити автентичні побутові й обрядові пісні та танці, збираючи їх по крихтах у всіх куточках: на історично визначених автохтонних землях і поза їх межами, в Україні та за її межами. У контексті фестивалю, автентичне виконавство виконує свою головну функцію, а саме збереження традицій як відображення зв'язку між

минулим та сучасним. Фестиваль Лемківська ватра, що був започаткований 25 липня 1983 року, є майданчиком для виступів художніх колективів з різних країн, де проживають лемки, зокрема з України, Польщі, Словаччини, Канади, Сербії, Хорватії та інших. Основною метою фестивалю є захист, збереження та популяризація культурних надбань лемків, а також розвиток їхньої етнічної культурної ідентичності, щоб убезпечити ці традиції від забуття. Дійство щорічно відбувається в липні впродовж трьох днів і є показником прагнення представників лемків продемонструвати світові свою неповторну мову, пісні, танці та інші вияви культурної спадщини, а також інституціоналізуватися як етнічна група [4, с. 102-104].

Для порівняння проаналізуємо щорічний фестиваль Дзвони Лемківщини, який проводиться на Тернопільщині, незважаючи на те, що це не є територією етнічних лемків. Проте, внаслідок депортації, яку здійснив тоталітарний режим Радянського союзу, лемківський етнос був виселений зі своїх етнічних земель, що перебували на території Польщі, зокрема в Тернопільську область. У 1999 і 2000 роках у селі Гутисько Бережанського району Тернопільської області було проведено перші два фестивалі під назвою Лемківська ватра [41, с. 163]. Починаючи з 2001 року ці фестивалі щороку (окрім 2014 року, коли почалася війна на сході України) проводилися під назвою Дзвони Лемківщини.

Перший день фестивалю Дзвони Лемківщини традиційно присвячений дітям, яким показують лемківську культуру, звичаї та обряди. Для наймолодших організують чимало забав і спортивних змагань. Учасники фестивалю запалюють символічну ватру, яка символізує пам'ять про предків, традиції та цінності, що передаються від покоління до покоління. Фестиваль триває кілька днів та збирає місцеву говірку, мелодійну пісню та самобутні майстер-класи, а також церковний передзвін.

У музейному комплексі «Лемківське село» завжди проводяться тематичні виставки. На території комплексу учасники фестивалю мали можливість оглянути наметове містечко з експонатами народного мистецтва

та музейними майданчиками, а також скуштувати традиційну лемківську кухню [33, с. 388-389].

Звісно що під час повномасштабної війни (з 2022 року) не має можливості проводити цей захід і наочно, що цей самий тоталітарний режим, що був ініціатором здійснення депортації, «перекрашувався» у нові відтінки та продовжує проявляти свою насильницьку владу над українським народом в XXI ст. Але після Перемоги, маємо надію ці та інші етнофестивали відновлять свою діяльність та стануть осередком відродження української культури та етносів, що знаходяться на теренах України.

Отже, зважаючи на порівняння двох етнофестивалів можна стверджувати, що всі три проаналізовані групи взаємодіють між собою та впливають на різні аспекти етнофестивалів, включаючи їхню тематику, формат, організацію, учасників та аудиторію. Їх взаємодію ми можемо побачити в організації двох фестивалів етносу лемків – «Лемківська ватра» і «Дзвони Лемківщини». Розуміння та врахування цих соціокультурних та історичних чинників може сприяти більш успішному розвитку та популяризації етнофестивалів в межах національної та міжнародної спільнот.

2.3 Дослідження феномену етнофестивалів на теренах Слобожанщини

Звертаючи увагу на те, що Слобідський регіон включає такі області України як Харківська, Сумська, Луганська та Донецька, можна зазначити, що дослідження феномену етнофестивалів на теренах Слобожанщини є важливим аспектом мистецтвознавчої науки. Однак, зазначимо, що даний напрямок наукових досліджень потребує ще більш детального вивчення та аналізу, зокрема, з урахуванням впливу соціокультурних, сучасних політичних та історичних чинників на формування та розвиток етнофестивального руху у

даному регіоні. Результати таких досліджень можуть стати важливою допомогою для розуміння ролі етнофестивалів у збереженні та популяризації культурної спадщини та національної ідентичності на північному сході України після закінчення повномасштабної війни.

Сучасна українська культура вважається важливим явищем, оскільки вона дозволяє зберегти автохтонний культурний код та має потенціал для консервативно-революційного розвитку. Для досягнення цих цілей використовуються різні елементи, зокрема сучасний культурний дискурс, модерністська та постмодерна культурна мова, а також сакральний вимір традиційної культури. Українська культура знаходиться в постійному розвитку, адаптуючись до сучасних реалій та викликів. Однак збереження національної спадщини та традицій є ключовим аспектом, що дозволяє зберегти культурну ідентичність народу. У процесі розвитку української культури використовуються різні методи, серед яких комбінування різних елементів культури. Зокрема, поєднання сучасного культурного дискурсу з модерністською та постмодерною культурною мовою дозволяє втілити нові ідеї та концепції в сучасну культуру. Також сакральний вимір традиційної культури є важливим елементом, що додає значення і глибини культурним практикам та обрядам. Однак, на додаток до цього, необхідно забезпечити належне фінансування та підтримку культурних ініціатив, щоб зберегти та розвивати українську культуру на майбутнє [38, с. 83].

Українська фольклорна традиція, що включає в себе різні види мистецтва, відіграє важливу роль у контексті історичного розвитку України та займає важливе місце у національній культурі. Зростає інтерес до вивчення фольклору серед науковців, що свідчить про актуальність теми та необхідність збереження традицій. Одним з видів фольклору є народний танець, який у минулому був важливим чинником духовності та культурного розвитку народу. Однак, з розвитком сучасного суспільства народний танець втратив свою народну першооснову та став менш популярним серед молоді. Це спричинило зміни в самому мистецтві, такі як зменшення кількості

фольклорних елементів та збільшення кількості елементів, що відповідають сучасним тенденціям [37, с. 156].

Інший важливий аспект української фольклорної традиції - це етнофестивалі. Вони раніше були відокремлені від сучасного суспільства, проте в останні роки стали важливим інструментом відродження української ідентичності. Етнофестивалі дозволяють людям побачити та дослідити культурні традиції різних регіонів України, в тому числі й Слобожанщини. Це також стимулює збереження та відтворення фольклорних традицій, що зростає важливість з плином часу. Отже, вивчення української фольклорної традиції та збереження її елементів є важливим завданням сьогодення.

У сучасній науковій дискусії актуальним стає питання повернення рівноваги між автентичною фольклорною традицією та її концертними трактуваннями. Для відновлення цієї рівноваги науковці та майстри балету звертаються до раніше зафіксованих зразків автентичного танцю. Однак, на жаль, ці зразки обмежені лише родинними та календарно-обрядовими святами, та їх стан зіпсований суб'єктивними враженнями про характер і манеру виконання танців [37, с. 157].

У порівнянні з відновленням автентичних українських традицій на етнофестивалях, ця проблема стає особливо важливою. На етнофестивалях зазвичай демонструються концертні трактування фольклорних традицій, що дозволяє більш широкій аудиторії ознайомитися з національною культурою. Однак, часто такі трактування не відображають справжнього змісту та духу традиції, що призводить до ще більшої віддаленості від автентичної культури. Тому відновлення автентичних зразків танцю, які демонструються на етнофестивалях, стає важливим кроком у збереженні та розвитку української фольклорної традиції. Для проведення належного аналізу даного аспекту тематики необхідно здійснити порівняльний аналіз кількох регіонів Слобожанщини.

Почати аналіз доцільно з Сумщини, бо вона є вагомим регіоном Слобідської України, який має величезний потенціал для дослідження і

пізнання історично-культурної спадщини. Насиченість Сумщини історико-культурними пам'ятками вражає: вона містить у собі безліч цінних архітектурних та культурних об'єктів, які є свідченням багатовікової історії регіону. Сумська область має важливе значення в контексті української культурної спадщини, оскільки знаходиться на межі з «Диким полем», де відбувалося зіткнення культур різних народів та епох, починаючи з часів Київської Русі. Таким чином, дослідження історії та культури Сумщини може принести значний внесок у розуміння розвитку української культури. Важливо зазначити, що міста Путивль, Глухів та Ромни, які знаходяться на території Сумської області, є одними з найбільш визначних історичних міст України [35, с. 196].

Сумщина є насиченим культурно-історичним регіоном, який славиться своїм внеском у розвиток національної культури. Саме тут народилися і творили свої шедеври видатні митці світового рівня, такі як Єгор Мовчан, Євген Адамцевич, Дмитро Бортнянський, Максим Березовський, Георгій Нарбут, Степан Шкурат, Іван Кавалерідзе, Олександр Довженко, Іван Багряний та багато інших. Серед культурних заходів, які успішно відбуваються на території Сумщини, можна виділити Всеукраїнський сільський фестиваль мистецтв Боромля, літературно-мистецький фестиваль Кролевецькі рушники, та духовний музичний фестиваль "Сурми Конституції" [35, с. 196]. Також в цьому регіоні проводиться Всеукраїнський фестиваль духовної музики Сурми України, який можна віднести до фольклорних музичних заходів, що є предметом нашого дослідження.

Фестиваль оркестрової духової музики «Сурми України», який засновано у 2000 році, має свою унікальну історію та регіональні традиції. Вже у 2005 році цей музичний проєкт отримав статус Всеукраїнського, а його учасниками є провідні українські (з міст Київ, Одеса, Харків, Шостка, Кропивницький тощо) та закордонні (Грузія, Польща, Турція, Хорватія тощо) колективи [14, с. 345]. Фестиваль має багатоаспектну мистецьку обстановку, яка дає змогу проводити критичний аналіз щодо змістовної глибини ідеї

фестивалю, відбору учасників, їх репертуару, життєздатності та актуальності окремих проєктів. Участь в першому фестивалі взяли шість військових оркестрів, в той час як в останніх заходах їхній числовий склад зросло до п'ятнадцяти [34, с. 166]. Незважаючи на це, зараз спостерігається зниження інтересу до подібних фестивалів. Це може бути пов'язано з нестабільністю в суспільстві, яка викликана політичними та економічними чинниками, недостатнім або відсутнім фінансуванням та творчим і новаторським підходом до підготовки та проведення фестивальних заходів. Ці проблеми відображаються на якості реального і віртуального просторів, змістовній глибині, на створенні умов для взаємодії різних видів мистецтва в художньому просторі фестивалю. Вважаємо, що національна ідентичність повинна проявлятися не тільки в репрезентації зразків художньої творчості, а й доповнюватися новаторськими ідеями творчих особистостей сучасного українського мистецтва.

Висновок, що можна зробити на основі аналізу художнього простору, полягає в тому, що всі характеристики, які були відзначені в процесі дослідження, найбільш виявляються в музичному проєкті «Сурми України». Зокрема, перш за все, змістовна глибина, яка об'єднує всі компоненти фестивалю, сприяє формуванню єдиної ідеї та забезпечує умови для взаємодії різних видів мистецтва. Крім того, український національний елемент є важливим, оскільки він відображає бажання нації проявляти свідомість та відроджувати та зберігати традиційну культуру через репрезентацію художніх творів.

Простір фестивалю «Сурми України» розширюється за три напрямки, які включають територіально-географічний фактор, збільшення кількості глядачів та появу нових форм презентації музичного мистецтва [14, с. 345]. У художньому просторі фестивалю спостерігається тенденція до синтезу та взаємодії різних видів мистецтва, що відображається у взаємодії між учасниками з різних країн на Всеукраїнському фестивалі духової музики «Сурми України». Національна складова фестивалю відображає прагнення

української нації до самовизначення та збереження традиційної культури. У сучасному світі, культурний обмін та музичний фестиваль духової музики мають важливе значення для розвитку суспільства та контактів між народами. Навіть наймогутніша держава не може задовольнити культурно-естетичні потреби своїх громадян без звернення до світової культурної спадщини та духовного надбання інших країн.

У дослідженні феномену етнофестивалів Слобожанщини має бути проаналізовано проведення у 2019 році у Северодонецьку етнофестивалю під назвою "Луганщина єднає". Цей фестиваль мав на меті гуртувати людей, популяризувати місцевих майстрів та оновлений бренд області. Організаторами заходу виступили департамент міжнародної технічної допомоги, інноваційного розвитку та зовнішніх зносин Луганської облдержадміністрації [28]. Під час фестивалю на площі біля міського палацу культури був влаштований ярмарок меду та продуктів бджільництва з різних районів Луганської області, а майстри декоративно-ужиткового мистецтва показували свої роботи та проводили майстер-класи для дітей і дорослих. Особлива увага на фестивалі була приділена меду. Провели вікторину про бджільництво з солодкими подарунками, лекцію про користь меду, дегустацію меду та продуктів бджільництва, а на майстер-класі усі охочі вчилися розмальовувати в петриківському стилі дерев'яну лопатку для меду [28]. Серед цілей фестивалю було залучення людей з інвалідністю до життя громади, тому серед організаторів заходу були об'єднання людей з інвалідністю, які намагалися привернути увагу до цієї теми. Луганська асоціація організацій осіб з інвалідністю використали цей фестиваль як платформу для привернення уваги до проблем, пов'язаних з інвалідністю, та для демонстрації успіхів дітей з особливими потребами, які навчаються в спеціалізованих школах-інтернатах. На прикладі фестивалю "Луганщина моя", що мав на меті просування бренду регіону, було показано різноманіття локацій та культурних цінностей Луганської області. У рамках свята, під час якого проводилась вікторина «Моя Луганщина» з брендowanими подарунками, були

продемонстровані роботи дітей зі спеціальних шкіл-інтернатів та інші культурні заходи. Одним із нових підходів до популяризації культурної спадщини Луганщини стало використання платформи Travelbox VR для презентації віртуальних панорам та відео-360 локацій регіону. У 2018 році було відзнято 12 цікавих місць регіону, що стали доступними для перегляду на платформі. За рік презентацію віртуального туру по Луганщині представляли на виставках у різних куточках України та світу [28].

На жаль, через військову агресію росії від багатьох локацій, що були зняті в рамках проекту Travelbox VR для набору "Луганщина моя", залишилися тільки віртуальні зображення. Однак проведення такого фестивалю у 2019 році було важливим кроком для збереження культури та ідентичності українського регіону в умовах складної ситуації на сході України. З метою збереження та відродження культурної складової Луганщини після Перемоги України та відновлення цього регіону, звісно передбачається проведення значної кількості етнофестивалів.

Сьогоднішня українська культура вважається цінним феноменом завдяки збереженню автохтонного культурного коду та наявності перспектив для консервативно-революційного розвитку.

Протягом ХХ століття культурні традиції та особливості мистецтва Слобожанщини зазнали забуття та частково були втрачені. Щоб зберегти цю культурну спадщину та відродити культурну складову активно розвивається етнофестивальний рух. За останні три десятиліття було започатковано ряд масових дійств, таких як міжнародний фестиваль фольклору «Покуть», етнографічний і музичний фестиваль «Печенізьке поле», етнографічний фестиваль «Перлини Слобожанщини: Верхній Салтів. Аланські витoki», регіональний фестиваль пісенно-обрядового фольклору «Сьогодні Купала, а завтра Івана», фестивальний проект «Співочі тераси», різдвяний фестиваль творчості дітей і молоді «Зимовий Сонцеворот», відкритий фестиваль традиційної народної культури для дітей і молоді «Крокове коло», районний фестиваль української народної пісні «Фольклорне веретено», відкритий

фестиваль обрядового та сучасного весільного дійства «Весілля в Малинівці – плюс», етнофестиваль «Олексіївська фортеця» [21, с. 398].

Ну думку автора збереження соціокультурного напрямку етнофестивалів дуже важливо, у цьому ці заходи схожі з ярмарками бо несуть спільну мету – збереження на поширення культури. Наприклад з дослідження кандидати культурології Юрія Злобіна дізнаємося, що ярмарки, зокрема полтавські, були відомі продукцією ремісників, включаючи опішнянський глиняний посуд, килими, смушки, а також на ярмарках була насичена святково-розважальна атмосфера [15, с. 11]. Отож, порівнюючи це з програмою етнофестивалів можемо зазначити, що наповнення досить схоже за виключенням того, що основною метою ярмарок залишається продаж товарів, але заради цієї мети і були вибудовані певні алгоритми поширення культури і таким чином залучення покупців.

У період радянської влади національна культура України зазнала значного занепаду, що сильно відобразилося на розвитку культури в Харківщині та в цілому в Україні. Проте, з початку оновлення культурних процесів та проголошення незалежності в 1991 році, Харківщина стала центром відродження національних культурних цінностей, що стало можливим завдяки фестивальному руху. У 1999 році відбувся Всеукраїнський огляд народної творчості, який стимулював розвиток творчих колективів та закладів культури регіону та сприяв заснуванню нових аматорських гуртів, ансамблів та труп. Основною метою розвитку самобутньої культури Харківщини стало збереження та збагачення сучасної української національної культури як апріорі оригінальної та креативної частини світової культури, активне залучення до духовних цінностей та істинних ідеалів та поживлення культурного життя області [21]. У літній період 2001 року у Києві було проведено Дні Харківщини, які викликали зацікавлення столичної публіки. В рамках події проводилися різноманітні конкурсні програми, мистецькі акції та фестивалі, на яких виконувалися сотні аматорських музичних творів, пісень, віршів та сценаріїв, що були створені саме для

районних та обласних оглядів художньої творчості. У 2002 році проведено один із головних регіональних конкурсів-оглядів художньої самодіяльності, що мав назву «Слобожанські передзвони». На жаль, два наймасштабніших етнічних фестивалі Харківщини, а саме «Печенізьке поле» та «Співочі тераси», більше не проводяться з причин, пов'язаних з фінансовими труднощами [21, с. 399].

Трансляція і популяризація народних художніх текстильних промислів на Харківщині є також важливою темою дослідження етнофестивалів Слобожанщини. Харківщина була відомим центром художніх текстильних промислів другої половини XIX - початку XX століття. Народна школа художніх текстильних промислів, що діяла в Харківській губернії, була потужною і дотепер не загубилась. Завдяки традиціям харківської майстерності можна відродити осередки народних художніх текстильних промислів, створюючи сучасну сувенірну продукцію, що є важливою складовою культурного туризму.

У Харківській області збереглися унікальні традиції місцевих шкіл художнього текстильного виробництва, що відкриває можливості для виготовлення різноманітних сувенірів, таких як національні костюми, килими, ковдри, текстильні прикраси тощо. Важливим аспектом підвищення туристичної привабливості регіону та формування бренду Харкова є виготовлення місцевих сувенірів. Трансляція традиційних виробів художнього текстилю на Харківщині відзначається через різні канали: музейні виставки, народні гуляння, ярмарки, майстер-класи, обміни в Інтернет-просторі. Значний внесок у розвиток туризму можуть зробити музеї Харкова та області, організовуючи виставки, проводячи тематичні лекції, сприяючи створенню сувенірних крамниць. Етнофестивалі відіграють провідну роль у популяризації культурного туризму та просуванні сувенірів художнього текстильництва місцевого виробництва [3, с. 14-15].

На території Харківської територіальної громади до повномасштабної війни проводилися різноманітні заходи, присвячені календарно-обрядовим

подіям. Серед них можна виділити святкування Масляної, яке проводилося у кожному районі області. Майстерні народної творчості були постійними та бажаними учасниками етнофестивалів, де туристи мали змогу побачити процес створення шедеврів та придбати сувеніри, виготовлені відповідно до етнозвичаїв. Проведення майстер-класів – це сучасний механізм взаємодії з умільцями та майстрами в галузі народного мистецтва. Вони дозволяють ознайомитися з виробничими традиціями та отримати нові знання та навички.

Наприклад, організаційно-методичний центр культури та мистецтва Харківської області систематично проводився майстер-клас зі створення ляльки-мотанки «Птах радості». Такі зустрічі позитивно впливали на динаміку культурного туризму на Харківщині, оскільки вони дозволяють туристам ознайомитися з виробами народних майстринь та майстрів художнього текстильництва, локальними традиціями, технікою та технологіями виробництва [3, с. 15].

Отже, розгляд Слобідського регіону як ключової території для проведення етнофестивалів з урахуванням соціокультурних, сучасних політичних та історичних чинників, які впливають на його формування та розвиток надає розгорнутий результат у питанні становлення та масштабування етнофестивальної культури.

Висновки до розділу 2

1. Проаналізовано становлення та масштабування етнофестивалів в Україні за часів радянського союзу та у часи незалежності. Також доведено, що найбільшим поштовхом у розвитку етнічної ідентичності, в цілому, та феномену фольклорної фестивальної діяльності, зокрема, став факт виходу України зі складу радянського союзу.

2. Сформовано три основні групи факторів, що вплинули на розвиток етнофестивалів України. Так з'ясовано, що до першої групи

відносяться культурна спадщина і традиції народу, у другій групі це соціальні та політичні зміни в суспільстві, а третя група поділяється на дві частини, що включають розвиток технологій зв'язку і транспорту та зростання туризму і відпочинку. Це в свою чергу зазначає, що етнофестивалі є не лише важливим інструментом збереження культурної спадщини, а й сприяють її відновленню та розвитку. Доведено, що етнофестивалі є важливим місцем для підтримки та розвитку ремесел та майстерності, які є частинами культурної спадщини країни. А також визначено, що залучення майстрів та ремісників до етнофестивалів сприяє не лише збереженню цих традицій, а й підвищенню їхньої популярності та розвитку як галузі.

3. Досліджено феномен етнофестивалів на теренах Слобожанщини та доведено, що не в залежності від форм, жанрів, призначення усі етнофестивалі є важливим внеском в збереження і поширення аутентичних традицій та культури України. На прикладі етнофестивалів різних регіонів Слобожанського краю визначено історичних та соціокультурний підґрунт для створення та масштабування етнофестивальної культури України.

РОЗДІЛ 3.

АНАЛІЗ ЕТНОФЕСТИВАЛІВ ПРОВЕДЕНИХ НА ТЕРИТОРІЯХ СЛОБОЖАНСЬКОГО КРАЮ

3.1 Стратегії та ймовірні переваги використання несценічних локацій у реалізації етнофестивалів: аналіз природних ландшафтів та їхнє адаптування

На теперішньому етапі розвитку культури в Україні з різною інтенсивністю відбуваються багатогранні модифікації культурного простору. Не є винятком і етнокультурні цінності українського народу, відбувається відродження аутентичних українських традицій, трансформація сценічного оформлення сцен, змінюється погляд на використання «не сценічних» локацій для проведення етнофестивалів.

Україна багата на традиції, які передаються з покоління в покоління. Один із найефективніших способів збереження та популяризації національних традицій є проведення етнофестивалів. Ці заходи не тільки допомагають залучити увагу до національної культури, але й стимулюють розвиток туризму та культурної індустрії. Одним з ключових факторів успіху етнофестивалів є використання не сценічних локацій у територіальних громадах, таких як поле з копицями сіна, амбари, краєзнавчі музеї, ставки або природні водоймища. Такий підхід створює абсолютно нову атмосферу етнофестивалю, яка відрізняється від класичних каркасних сцен або звичайних будинків культури у територіальних громадах.

Перевагами використання не сценічних локацій є, по-перше, можливість створити аутентичну атмосферу, яка дозволить відвідувачам отримати більш повне уявлення про національні традиції. По-друге, такий підхід дає змогу залучити більшу кількість глядачів, оскільки він викликає неабиякий інтерес та цікавість серед відвідувачів. По-третє, використання не сценічних локацій сприяє створенню унікального та незабутнього досвіду для відвідувачів.

Однак, на жаль, використання не сценічних локацій має й свої недоліки. Наприклад, однією з найбільших проблем є складність організації та координації всіх елементів заходу на відкритій території. Залежно від погодних умов та інших факторів, таких як природні катастрофи, можуть виникнути проблеми з встановленням необхідного обладнання, влаштуванням локацій та іншими організаційними аспектами. Крім того, інфраструктура на таких локаціях може бути обмеженою або зовсім відсутньою, що ускладнює проведення заходів та зменшує комфорт відвідувачів. Наприклад, відсутність зручних санвузлів, обмежений доступ до електрики або питної води можуть стати проблемою для відвідувачів.

На сучасному етапі суспільного розвитку назріла нагальна потреба руху до одного з важливих напрямів, а саме до визнання національних культурних цінностей у контексті розвитку особистості. До прикладу, дослідниця Садовенко досліджуючи трансформації української народної художньої культури, запевняє, що еволюція української культури вимагає втілення модернізаційних змін через активне використання традицій, у відміну від підходу, який призвів до відкидання традиції, як це спостерігається в численних західноєвропейських культурах [38, с. 83]. Вона також зазначає, що в українській культурі важливим аспектом є збереження власного культурного коду та можливість переосмислення шляхом поєднання сучасного культурного дискурсу, елементів модернізму та постмодернізму, а також введення сакрального виміру у традиційну культурну спадщину, що створює підґрунтя для консервативно-революційного розвитку [38, с. 83]. В контексті розвитку етнокультури такі думки є досить доцільними та компетентними.

Отож, стосовно недоліків використання не сценічних локацій, зазначимо, що вони можуть бути менш безпечними, особливо якщо вони знаходяться віддалено від населених пунктів або на відкритій території. Такі місця можуть бути вразливими до вандалізму, крадіжок або інших злочинів. Також, використання не сценічних локацій може стати причиною проблем зі

звуковою ізоляцією та затримкою звуку, що може вплинути на якість заходу та задоволення відвідувачів. Отже, не сценічні локації можуть бути важливим фактором аутентичності та унікальності етнофестивалів, але їх використання має свої недоліки, які повинні бути враховані та вирішені для успішної організації заходу. Незважаючи на це, використання таких локацій може стати додатковим інструментом у збереженні та поширенні українських традицій та культури, що є особливо важливим у період відродження української культури після завершення повномасштабної війни.

Для того, щоб успішно використовувати не сценічні локації при організації етнофестивалів у територіальних громадах, потрібно вирішити питання зв'язані з технічними аспектами, які можуть вплинути на якість та безпеку проведення заходу. Наприклад, можуть виникнути проблеми зі звуком та освітленням, а також з комунікацією між різними локаціями. Крім того, важливо забезпечити належний контроль за безпекою глядачів та учасників заходу, особливо у випадку використання природних об'єктів, таких як ставки або річки.

Також необхідно вирішити питання зв'язані зі забезпеченням зручностей для відвідувачів, таких як туалети та місця для відпочинку. Крім того, використання не сценічних локацій може знадобитись додатковими фінансовими витратами на оренду, забезпечення безпеки та транспортування необхідного обладнання та інфраструктури до місця проведення заходу. Недоліком такого підходу є також те, що наявність не сценічних локацій може бути обмежена в деяких територіальних громадах, що може створювати проблеми при організації етнофестивалів. Крім того, може виникнути проблема з обмеженою кількістю місць для глядачів, що може вплинути на прибутковість заходу.

Під час підготовки до ЧЄ з футболу «Євро 2012» було підготовлено, відремонтовано та приведено до ладу багато локацій, що використовувались у різних етно-подіях (фестивалях, мастер-класах, концертних заходах). Зважаючи на те, що «Євро 2012» не етнофестиваль, а футбольна культурна

подія слід зауважити, що як дослідників нас цікавить загальна підготовка різних локацій у Харківській територіальній громаді, які згодом могли б бути або вже були використані для організації етнофестивалів, майстер-класів, народних майстерень або ж використовувалися раніше і занепали через різні причини.

Слобожанщина – це історично багатий регіон з великим минулим, який, на жаль, залишився маловідомим не тільки іноземцям, але й більшості звичайних громадян України. Однак ця багата спадщина відкриває перед нами значущий потенціал для розвитку етнотуризму в цьому районі [50, с. 274]. Культурні явища та значущі локації, про які йтиме мова, на Слобожанщині були включені до туристичного маршруту під час проведення Чемпіонату Європи з футболу "Євро-2012". Відзначені події та місця стали плідним діапазоном для розробки та реалізації культурно-розважальних програм для фанатів "Євро-2012". Ця ініціатива стала ключовим кроком у розвитку фестивальної культури на Слобожанщині.

Фольклорно-етнографічні фестивалі в Харківській області зазнали поштовху до свого розвитку завдяки проведенню етнофестивалю під назвою "Печенізьке поле". Ця подія вперше відбулася на березі Печенізького водосховища в Печенізькому районі в 2002 році [39, с. 186]. Печенізьке поле є винятковим місцем з історичної перспективи. Ця територія зберігла сліди давнього минулого, була об'єктом перебігу інтересів різних народів і культур. Століття тому це поле стало ареною для великих сутичок сиверян, печенігів та половців. Під час Монгольського інвазії площі відзначалися своєю відсутністю життя та дикою природою. Однак, лише після 400 років це місце знову стало населеним завдяки людям, які відновили його життєву активність. Перший фестиваль «Печенізьке поле» викликав широкий відгук у всій області, і в результаті цього, в різних куточках Харківщини почали проводитися інші фольклорно-етнографічні свята, включаючи «Весілля в Малинівці», «Свято борщу», «Олексіївська фортеця», «Співочі тераси» та «Сьогодні Купала, а завтра Івана».

Головною метою та завданням цього фестивалю було ознайомлення глядачів із аутентичною культурою та традиціями Слобожанщини, а також популяризація народних обрядів і вишуканих витворів, включаючи в себе національні пісні і танці. У межах «Містечка майстрів» всі бажаючі мали змогу відчутти себе ремісниками, спробувати виготовлення вінків і корзин, а також придбати твори майстрів гончарства, кукольного мистецтва та різьблення по дереву. Крім того, фестиваль пропонував майстер-класи з петриківської роспису, які проводили висококваліфіковані народні майстри. Для гостей також були доступні давні українські національні ігри, можливість спробувати страви національної кухні, а в спеціально побудованому «хуторці» вони могли не лише спостерігати, але й насолоджуватися смаком «7 чудес Слобожанщини» [50, с. 275].

Але найголовнішим в межах даного дослідження є адаптація місцевого ландшафту під потреби фестивалю. Наприклад, в один із років існування фестивалю створили унікальну фотозону з його назви, розмістивши на схилах гігантські літери (*додаток А*). Або організації народної забави «Поросячі забіги» у межах проведення етнофестивалю, на відкритій місцевості. Для цього зі органічних матеріалів дерева та лози створили спеціальні загоны (*додаток А*), саме у них і проводилися забіги. Також серед поля були організовані унікальні козацькі кухні (*додаток А*), де кухарі у стилізованих костюмах пригощали гостей фестивалю різними смаколиками. Так порожнє поле і схили були адаптовані в ін потреби фестивалю.

Як раніше і було згадано завдяки проведенню фестивалю «Печенізьке поле» зародився ще один не менш відомий етнофестиваль «Співочі тераси». Етнофестиваль «Співочі тераси», який проходив у неподалік від села Городне Харківської області, став значимою подією, що об'єднала понад п'ять тисяч учасників та прихильників української автентичної пісні. На фестивалі демонстрували свою майстерність два десятки етнічних колективів, представлені Слобожанщиною, включаючи групи з Харківської, Сумської та Полтавської областей, а також артистів з Київської області. Фестиваль також

включає в себе «Місто майстрів», де відвідувачі можуть оцінити творчість різноманітних майстрів.

Щодо терас, варто відзначити, що ці інженерні споруди, створені на схилах пагорбів наприкінці XIX - на початку XX століття, почали функціонувати як акустичні резонатори, віддзеркалюючи звук (*додаток Б*). За легендою, навіть слабкий шепіт на відстані півсотні метрів від терас можна було чітко почути. В цьому випадку використання «не сценічної» локації не тільки створювало потрібну атмосферу етнофестивалю, а і безпосередньо впливало на якість заходу. Особливість цих споруд саме у їх особливій акустиці, звук виступів підсилювався, можливо не таку як в легенді, але все ж таки досить сильно.

Фестиваль «Співочі тераси» став важливою традицією та популярним заходом, адже околиці села Городнє були також включені до туристичної мапи Євро-2012, що призвело до підвищення їхньої популярності серед туристів. [50, с. 275]. Серед позитивних аспектів, які можна відзначити, в рамках підготовки до Євро-2012, слід зазначити соціальні зміни, які відбулися в українському суспільстві. Також важливо відзначити, що під час цього процесу була спростована деяка негативна інформація стосовно безпеки перебування іноземців в Україні, така як можливість расизму чи розбійних нападів. Крім того, ставлення українців до масових заходів, що проводилися в країні, під час цього періоду зазнало позитивних змін. Населення переконалося в тому, що міста, які приймали Європейський Чемпіонат, здатні успішно приймати велику кількість гостей і створювати комфортні умови як для туристів, так і для місцевого населення. [5, с. 294]. Ці аспекти внесли значний вклад у еволюцію і розвиток культурних та спортивних заходів в Україні. Сприяючи позитивному сприйняттю іноземцями України та покращенню іміджу країни щодо прийому туристів, вони сприяли стимулюванню і популяризації в тому числі етнокультурних заходів та подій. Крім того, ці фактори створили сприятливі умови для зростання зацікавленості та популярності фестивалів як інструменту просування культурної спадщини,

підтримки та відродження традицій та національної ідентичності, особливо у контексті глобалізації та масової культурної інтеграції.

У даному випадку використання не сценічних локацій було виправдане та цілком логічне, адже умовна глядацька зала розташувалася на порогах співочих терас (*додаток Б*), що дало змогу розташувати велику кількість глядачів, точніше слухачів фестивалю. Також сцена була розташована в низині (*додаток Б*), ніби повторюючи принцип класичного амфітеатру. Таким чином сама споруда «Співучі тераси» сприяла створенню потрібної атмосфери для фестивалю та мала прямий вплив на звучання музики під час виступів. Зважаючи на це, хоча це досить віддалена локація, зазначимо, що вона мала чималий успіх серед відвідувачів заходу.

У підсумку, використання не сценічних локацій може бути важливим фактором у створенні унікальних та аутентичних етнофестивалів, але вимагає більшої уваги до організації та координації заходу. При використанні не сценічних локацій, необхідно враховувати технічні та безпекові вимоги, а також забезпечити належну інфраструктуру для відвідувачів. Крім того, потрібно враховувати погодні умови та можливість відміни заходу у разі погіршення погоди. Також важливо враховувати віддаленість та досяжність локації, адже це може впливати на кількість відвідувачів та доступність для учасників заходу. Крім того, необхідно пам'ятати про охорону довкілля та уникнення негативного впливу на природне середовище після проведення фестивалів. Незважаючи на ці аспекти, використання не сценічних локацій може дати змогу зробити етнофестивалі більш цікавими та запам'ятовуваними для відвідувачів, а також сприяти збереженню та поширенню культурної спадщини. Тому важливо знаходити баланс між використанням сценічних та не сценічних локацій для досягнення максимальної аутентичності та ефективності етнофестивалів.

3.2 Культурно-мистецька унікальність та етнографічний підтекст: глибинний аналіз фестивалю «Сад пісень Сковороди»

В сучасному світі, на фоні глобалізації та культурних обмінів, етнографічні фестивалі стають важливими артефактами, що відображають багатогранність культурних традицій та національної спадщини різних регіонів. Серед них вагоме місце відводиться проєкту "Сад пісень Сковороди". Фестиваль "Сад пісень Сковороди" - це захід, який відзначається етнографічною унікальністю завдяки своєму специфічному спрямуванню та особливому контексту. З точки зору етнографії, цей фестиваль становить важливий об'єкт дослідження та аналізу, оскільки він відображає багатий спектр культурних традицій та спадку Слобожанщини. Внесок проєкту "Сад пісень Сковороди" у збереження та популяризацію етнічних аспектів культурної спадщини і традицій пов'язаний із життям та творчістю видатного українського поета Григорія Савича Сковороди (1722-1784).

Харківський район завжди був невичерпним джерелом культурної і духовної насиченості. В цьому регіоні зустрічаються видатні та легендарні постаті, які стали предметом обширного дослідження. Однією з таких важливих постатей є Григорій Сковорода, український філософ, який мав свій значущий період перебування у селі Бабаї [32, с. 352]. Початково цей фестиваль був проведений у місті Бабаї, розташованому в Харківському районі, з 2010 року під назвою «Сад божественних пісень». Проте у 2013 році назву заходу змінено на «Сад пісень Сковороди» [43].

У Харківському районі систематично проводяться традиційні народні свята та обряди, такі як Масляна, Водохреща та Івана Купала, доступні для участі для всіх охочих. Мистецькі колективи створюють живописні театралізовані представлення, які зачаровують своєю красою та подарованою радістю всім учасникам заходів і залишають незабутні враження. Важливими подіями в культурно-мистецькому житті району є щорічні заходи, які здійснюються з року в рік, залучаючи все більше гостей та учасників. Серед

них слід відзначити Культурно-мистецький захід «Сад пісень Сковороди» [32, с. 356]. Ознайомлення з історією краю сприяє відчуттю зв'язку з нашою духовністю, національними традиціями і героїчними досягненнями. Однак, найбільшою гордістю району завжди були та залишаються його мешканці, які своїм життям і працею внесли вагому лепту в історію рідного краю. Харківський район володіє багатим історико-культурним і туристичним потенціалом і щиро запрошує гостей Передмістя відкривати перед собою яскраві туристичні перлини цього регіону.

Обласний культурно-мистецький захід «Сад пісень Сковороди», що проводився щорічно у смт. Бабаї, Харківський район, відбувався регулярно до 2020 року. Під час розробки сценарію заходу, організатори визначали розташування народних майстрів на території свята. Для цього організовувалися святкові будиночки, палатки або просто столи зі стільцями, і кожному художнику або майстру народної творчості відводилася визначена зона згідно з чітко визначеним планом-сценарієм. У випадку проведення заходу на відкритій території, розміщення майстрів мало більшу гнучкість, і кожен художник чи майстер народної творчості представляв свої твори мистецтва на призначеній для нього ділянці [1, с. 13].

Кожен учасник заходу навчається формувати особистий простір авторської виставки робіт в екстремальних, можна сказати, польових умовах. Маленький стіл, часто немає захисту від сонця, вітру, дощу, а іноді і пилу, особисто коли свято організовано в полі.

Під час проведення заходу учасники свята взаємодіють з майстрами та художниками, які надають відвідувачам цінні знання щодо історії українського народу та традиційного народного мистецтва. Ця обмін інформацією включає в себе передачу технології створення різних виробів та інших аспектів культурної спадщини. Наприклад, під час проведення культурно-мистецького заходу «Сад пісень Сковороди» у селищі Бабаї, Харківського району, Харківської області відбулася зустріч з видатною фахівцею з народних традицій, Світланою Данченко. Під час цієї зустрічі вона

поділилася технологією створення народних ремесел, таких як іграшки з природних матеріалів, зокрема «Бичок», та весільні ляльки «Нерозлучники». Отримані від неї знання були документовані та зафіксовані в письмових доповідях для подальшого використання та збереження [1, с. 13].

Участь у таких заходах сприяє підвищенню професійної майстерності учасників, створює можливість знайомитися з іншими фахівцями у сфері народного мистецтва і встановленню дружніх відносин, які часто перетворюються в глибокі дружні зв'язки. Це сприяє обміну досвідом та культурному спілкуванню. На таких подіях доступні для придбання або обміну різноманітні народні вироби, які можна використовувати як сувеніри чи подарунки, а також отримати запрошення на інші подібні заходи. Важливо відзначити, що такі заходи сприяють культурному освіченню, адже вони спрямовані на дослідження, відродження і популяризацію народного мистецтва та традицій.

Це також надає можливість придбати літературу із історичного аспекту, пов'язану з різними видами народного мистецтва, такими як вишивка, бісероплетіння, або плетіння з соломи. Проведення таких заходів також сприяє знайомству з культурними та мистецькими особливостями різних регіонів України та виявленню як спільних, так і унікальних рис у народному мистецтві та культурі. Важливо відзначити, що традиційне народне декоративно-ужиткове мистецтво стало необхідною частиною сучасної культури у всіх її виявах. Нинішній етап його розвитку є важливим в контексті визнання соціокультурного потенціалу цієї сфери. Останні роки відзначаються збільшенням різноманітності тематики та художньої концепції у народному мистецтві.

Кожен народ виявляє свою ідентичність через виразне мистецтво. Україна, серед інших проявів духовної культури, завжди відзначалася особливою роллю народного мистецтва, яке можна вважати одним із найважливіших засобів вираження та утвердження національної ідеї. [1, с. 15].

У 2014 році відбувся історичний момент, коли всі події фестивалю розгорнулися на лісовій галявині (*додаток В*), розташованій в Бабаївському лісі, де була розставлена сцена, по краях галявини розвісили роздруківки віршів Сковороди (*додаток В*), люди сиділи на галявині, а довкола розташовувалися столики ремісників та майстрів народного господарства (*додаток В*). Серед видатних артистів і виконавців, які взяли участь у цьому фестивалі, були заслужені артисти, такі як скрипач Василь Дмитренко, вокаліст Олег Летенко, бандурист Тарас Компаніченко, лауреати міжнародних конкурсів інструментальний ансамбль «3+2», тріо бандуристок «Маківки», інструментальний ансамбль «Цимбандо». Також виступили творчі колективи Бабаївської територіальної громади, зокрема вокальне тріо «Обереги» і фольклорний гурт «Муравський шлях». Загалом у літературно-мистецькій програмі, що тривала п'ять годин, брали участь 25 художніх колективів та 10 солістів, загальна кількість учасників досягала 300 осіб. У межах фестивалю в Бабаївському лісі відбулися майстер-класи, проведені майстрами декоративно-ужиткового мистецтва, які прибули на захід з різних регіонів України, зокрема Полтавської, Сумської, Дніпропетровської, та Черкаської областей. Фестиваль також надав можливість всім відвідувачам придбати сувеніри, виготовлені українськими майстрами і художниками, які представили свої роботи на ярмарку, а також насолодитися стравами та виробами з бджільництва. Окрім цього, була організована дитяча ігрова зона. На фестивалі також здійснювалася збір коштів для закупівлі канцелярських товарів для школярів, які переселенці з зони АТО, і проводилася благодійна акція зі збору одягу для внутрішніх переселенців з Донецької та Луганської областей. Мало не випадково це прекрасне місце вибрали для проведення фестивалю «Сад пісень Сковороди» [43].

До лютого 2022 року в Бабаївському лісі була відкрита «Стежка Сковороди» (*додаток В*), яка проходить повз Холодне джерело і йде до Чорного озера. Але нажаль з початком повномасштабної війни знаходиться там стало небезпечно для відвідувачів. Саме тому, як і більшість заходів

досліджених під час аналізу теми, стежка і фестиваль станом на 2023 не діючі. Але все ж таки цей фестиваль можна розглядати як безперервне дійство сучасного музичного фольклорного та поетичного мистецтва. Тому маємо надію що після Перемоги він відновить функціонування у повному обсязі та буде продовжувати популяризувати українську культуру своєю етнографічною унікальністю.

3.3 Етнічна динаміка та розвиток фестивалю «Весілля в Малинівці»: від початків до сучасності через призму весільної обрядовості на Слобожанщині

«Весілля в Малинівці-плюс» - перейменування історичного весільного торжества, яке стало першим подібним заходом в країні. Після п'ятирічної перерви учасники та гості знову зібралися на 11-й фестиваль 8 вересня 2018 року в селі Малинівка Чугуївського району Харківської області. Фестиваль був заснований у 2001 році і отримав свою назву від відомої музичної комедії 60-х років «Весілля Малинюки», зйомки якої проходили в селі Малинюки Харківської області. Фестиваль відрізняється від інших подібних заходів тим, що учасники представляють не лише музичні та танцювальні номери, а й весілля в Україні, особливо Слобожанщини та подібні обряди людей з усього світу – це новаторська подія.

Фестиваль «Весілля в Малинівці» з роками став однією з найбільш значущих культурно-етнічних подій Слобожанщини. Щорічно проведення цього традиційного фестивалю в Чугуївському районі вдосконалюється, а його аудиторія розширюється. Наприклад, в останній рік проведення саме «Весілля в Малинівці», у 2013 році фестиваль включав численні майданчики, такі як Весільні ворота, Дитяче містечко, Місто майстрів, Весільна мозаїка та Вівтар

на покуті, на яких працювали весільні павільйони. Майстри різних ремесел, такі як ковалі, зброярі і виноградарі, ділилися своїми таємницями роботи. У творчих майстернях відвідувачі мали можливість вчитися виготовляти весільні вироби з соломи, глини, дерева та придбати їх як сувеніри. Женихи навіть мали можливість викувати обручки для наречених у весільних кузнях. Фотовиставка Прабабусине весілля дозволила подорожувати в минуле та ознайомитися з історією. На фестивалі проводилися різноманітні спортивні заходи, конкурси та вікторини, що дарували веселощі всій сім'ї. Учасники, які вигравали фестивальні малинки, мали можливість витратити їх у весільній лавці. Для футбольних прихильників влаштовувався турнір між районними командами на стадіоні. На основній та двох додаткових сценах відбувалося театралізоване дійство, у якому брали участь фольклорні колективи з Чугуївського району, Харківщини, інших регіонів України та національних меншин Слобожанщини. Вони презентували весільні обряди та традиції. Глядачі також мали змогу насолодитися виступами відомих артистів, таких як Руслан Лижичко, фіналісти шоу Х-фактор - Олег Кензов, Аїда Ніколайчук і Віктор Романченко, а також рок-гурт Київ-електро [24].

Як було зазначено у 2013 році востаннє проводився старий формат «Весілля в Малинівці» бо протягом останніх п'яти років фестиваль перервав свою діяльність через військові події на Донбасі, спричинені агресією росії. Однак у свій одинадцятий рік існування фестиваль повернувся перед глядачами у відновленому та модернізованому форматі. Захід, на який з'їхалося не менше ста тисяч гостей із різних куточків України, відрізнявся не лише об'єднанням стародавніх весільних обрядів із сучасними, але й мав на меті популяризацію фольклорного жанру, сприяння розвитку звичаїв і традицій рідного регіону. Свято було розплановано на 16 тематичних локаціях і 5 окремих сценах [49].

Однією з ключових локацій була Арка закоханих, де відбувалася урочиста церемонія вінчання наречених, супроводжувана подарунками для молодят. Тут також проводилася жартівлива реєстрація шлюбу з видачею

посвідчення, що дійсне було лише один день. У цьому контексті, сімейні пари, які побралися на цьому фестивалі в минулі роки, мали можливість висловити один одному своє кохання під час флешмобу. Особливо сміливі могли здійснити своє зізнання у гондолі повітряної кулі, яка піднімалася у небо.

Для гостей фестивалю, які мали акторський потенціал, функціонував Весільний кінопавільйон із проведенням акторських проб. На одній зі сцен виступали професійні артисти, які виконували сценки, пов'язані з тематикою весільних обрядів. Ті, хто бажав не лише спостерігати за виступами, але й приймати активну участь у програмі, мали таку можливість. Зелений фон, камера на крані, оператор і режисер – все це було доступно для зйомки музичного відео прямо на фестивалі (*додаток Г*). Відзнятий матеріал потім ввечері відтворювався на великому екрані. Беручи участь у зйомках, міг взяти будь-хто, хто цього бажав.

Важливим атрибутом свята був великий Вінок єдності (*додаток Г*). діаметром 20 метрів, що був створений ентузіастами з різних куточків району. На попередніх фестивалях «Весілля в Малинівці» частіше за все робили довгий рушник, найдовший був у 2012 році і мав довжину 2 тис 921 м 14 см (*додаток Г*). Також відвідувачі мали змогу відвідати Весільне містечко, де демонструвалися весільні обряди Слобожанщини та національних меншин регіону. У програмі також були Театр мод, виступ ансамблю Очі чорні, Поляна весільних амулетів, Весільний іподром з участю артистів Театру коней, а також можливість катання на конях для всіх бажаючих. На фестивалі пройшли виставки робіт в Місті майстрів, а також була організована циркова програма як для дітей, так і для дорослих [49].

Необхідно відзначити високий рівень організації цього заходу. По всьому селу були розміщені спеціальні вказівники, що направляли рух транспорту і орієнтували глядачів на місце проведення фестивалю. Оскільки сама подія відбувалася на околиці, транспорт регулювали, створюючи певну маршрутну систему, щоб уникнути транспортних заторів. Однак, навіть не зважаючи на ці заходи, у вечірні години, коли гості почали збиратися для

відвідування виступу відомих артистів, утворилися черги протяжністю кілька кілометрів.

Всю площу фестивалю, як уже зазначалося, було розділено на численні локації. Перша група локацій представляла собою реконструкції дворів з різних районів області, що були оформлені у стилі, ніби там очікували весільну церемонію або новонаречених (*додаток Г*). На кожній локації учасники виступали в традиційних костюмах свого села або міста. Кожен відвідувач мав можливість відвідати ці локації, зробити фотографії, спробувати національні напої та смаколики. Крім самого оформлення, в цих дворах також відтворювали сценки, що відображали процеси сватання, виконували народні пісні та демонстрували ремісництво. В центральній частині фестивалю розташована була велика сцена, на якій ввечері виступали артисти. Протягом дня там проводили репетиції музиканти.

Біля центральної сцени, а також на менших сценах, проводився конкурс талантів серед дівчат, відомий як «Слобожанська Яруня» (*додаток Г*), який отримав свою назву на честь головної героїні кінокомедії "Весілля в Малинівці". Учасниці конкурсу демонстрували свої вміння у співі, танцях та інших виданнях свого мистецтва. З іншого боку, чоловіки також влаштовували конкурси сили та витривалості. Значна частина фестивалю була присвячена розвагам для дітей, включаючи надувні гірки, каруселі, батут для стрибків, конкурси та майстер-класи. Також у центральній частині була відведена площа для виставки різноманітних весільних оберегів та інших предметів, пов'язаних із весільною тематикою. Серед багатьох шоу і виставок, які проводилися, було важко визначити, куди відправитися, щоб не пропустити найцікавіше, адже локацій було досить багато [47]. Крім того, відбувався конкурс чоловічої міці, що носив назву «Богатир Чугуївщини».

Підсумовуючи потрібно зазначити, що фестиваль Весілля в Малинівці мав багатогранні локації, що включав в себе реконструкції весільних дворів, майстерні різних ремесел, виставки весільних оберегів, музичні виступи та театралізовані дійства. Після його відновлення у 2018 році фестиваль став ще

більш сучасним та різноманітним, привертаючи увагу гостей різних вікових категорій. Його етнографічна цінність для регіону Слобожанщини полягає у збереженні та популяризації весільних обрядів та традицій, відтворенні атмосфери минулих часів та сприянні культурній спадщині цього регіону. Його відновлення після завершення військового конфлікту має неабияку цінність для всього регіону.

3.4 Етнофестиваль у місті Суми «На гостини до горюнів» та його етнографічна цінність для Слобожанського регіону

Вивчення і збереження етнокультурної спадщини є однією з ключових сфер дослідження та розвитку сучасного суспільства. У контексті культурного розвитку регіонів України, особливу увагу приділяють заходам та ініціативам, спрямованим на вивчення, популяризацію, та збереження унікальних етнічних традицій та культурних особливостей різних народних груп. У цьому контексті важливим є аналіз етно-фестивалю «На гостини до горюнів», аналіз його етнографічної цінності для Слобожанського регіону та його сприяння збереженню, відродженню унікальної культури горюнів. В даному контексті, аналіз цього фестивалю відкриває перед дослідниками та суспільством загальне розуміння важливості збереження культурної різноманітності та вкладу регіонів у збереження культурної спадщини.

Горюни - це етнічна група, що виникла на території сучасного сумського Полісся у XVI столітті. В даний час спільнота горюнів проживає в Новослобідській громаді Сумської області. Горюни є унікальною субетнічною групою, оскільки вона сформувалася з елементів білоруської, російської та української культур. За дослідженнями більшості етнографів, горюни представляють собою автохтонне населення, яке зберегло свою унікальну культуру, мову та архаїчні аспекти побуту. Продемонструвати збереження

соціокультурних особливостей горюнів може служити наступний приклад [30].

У селі Нова Слобода, розташованому на Путивльщині, 19 серпня 2021 року відбувся фестиваль під назвою На гостини до горюнів (*додаток Г*).

Під час цього фестивалю було організовано кілька локацій з фотозонами, включаючи одну, яка представляла мешканців Червоноозерського старостинського округу (*додаток Г*). Також на фестивалі був відкритий Музей горюньської культури (*додаток Г*), який знаходився у хатинці за пів кілометра від місця проведення фестивалю. Цей музей є унікальним і представляє історію та культуру горюнів, побут горюнів. Тут відбувалися виступи музичних колективів, таких як Ярославна з Путивля, які виконували горюньські пісні. Етнографічний музей горюньської культури є унікальним для Східної України, реконструює житло горюнів кінця XIX - початку XX століття (*додаток Г*). З метою передачі аутентичного досвіду горюнів, екскурсії у музеї проводяться горюньською мовою. Більшість цих колективів потім виступали на головній сцені фестивалю, виконуючи горюньські пісні. Колектив Ярославна з Путивля включав до свого репертуару навіть до 40 горюньських пісень. Деякі роки тому вони активно збирали матеріали у селах, де існували ці культурні осередки, і вивчали музичні аспекти цієї культури. Ці матеріали були використані з музичною школою та ансамблем Ярославна, і тепер вони представляють справжній скарб - ноти горюньської культури та горюньські пісні [45].

Метою цього фестивалю було ознайомлення з унікальною культурою субетнічної групи, відомої як горюни, а також з іншими етнічними спільнотами України. Фестиваль На гостини до горюнів був заходом, спрямованим на відображення традицій, обрядів, кулінарної спадщини та народних ремесел горюнів (*додаток Г*). Цей фестиваль включав в себе демонстрацію культурних звичаїв, страв (*додаток Г*), ручних робіт (*додаток Г*), що є характерними для цієї групи. Фестиваль зібрав учасників та гостей із Донецької, Чернігівської та Полтавської областей.

На заході було представлено п'ять куренів (виставочних павільйонів), кожен з яких презентував чотири страви, що є традиційними для горюньської кухні. Гостей радували смачними стравами, такими як суп із маком та огірками з Рудневого, сичики з Линового, борщ із шавлем з Нової Слободи, а також аутентичні напої, відомі як горюньські чаї [23, с. 48-49].

Всі локації надавали можливість відвідувачам долучитися до практичного дослідження традиційного горюньського одягу, провести фотосесії з домашніми тваринами, а також взяти участь у розважальних змаганнях з мішками. Само собою розуміється, що важливою частиною програми фестивалю було проведення різноманітних майстер-класів. Майстри з місця розкривали перед учасниками секрети виготовлення виробів з глини, мистецтва обробки шкіри, створення авторських ляльок та виткання аутентичних текстильних виробів, включаючи писанки, із використанням типових мотивів, притаманних горюньській культурі. Невід'ємною частиною фестивалю була ярмарка, де відвідувачі мали змогу насолодитися та придбати ремісничі вироби ручної роботи.

Також місцевий ансамбль Колос, заснований 20 років тому, виступав на цьому заході, представляючи горюньську культуру. Ініційно ансамбль спеціалізувався на виконанні весільних обрядів, проте з часом розширив свій репертуар, включаючи купальські та обрядові пісні, а також вечори. Важливою частиною виступу ансамблю був відтворений стародавній горюньський обряд Кукушка, який стартував біля Музею горюньської культури та завершився на фестивальній локації На гостини до горюнів. Цей обряд супроводжувався горюньськими піснями і вже століттями виконується жінками для забезпечення плодючого урожаю, сприятливої погоди та щасливого життя. Традиційні пісні горюнів є особливим скарбом, які зберігають та виконують мешканки села Линове. Ці Пісні горюнів відзначаються місцевим діалектом, в якому поєднуються специфічна лексика і фонетика, а також характерна інтонаційна виразність. Співовий стиль базується на особливостях діалекту,

мовної мелодії і виконавського досвіду череди поколінь народних співачок з Линового [25].

Пісні, які виконуються у Линовому, відрізняються тим, що вони виконуються без супроводу музичних інструментів. Типовою для цих пісень є сольний початок, який виконує заспівач, після чого інші виконавці приєднуються і співають на низах. Гуртова частина пісні часто відзначається багатоголосністю, іноді навіть досягаючи сімох голосів у поліфонічному виконанні.

Однією із характерних особливостей місцевої традиції є так звані гуканки – це специфічні вигуки, які зазвичай звучать у кінці пісень або окремих строф, мають певну довжину і висоту звуку. Етнічна група горюнів вважається однією з найдавніших на території України, їхня історія згадується вперше у працях путивльських письменників у 1591 році [25]. Цей древній народ об'єднав в собі елементи побуту слов'янських народів та власні традиції, створивши унікальну культуру.

Цей фестиваль, завдяки своїй надзвичайно важливій етнокультурній цінності, став вагомим подієм у рамках відзначення 30-річчя незалежності України та включений до переліку заходів, організованих Міністерством культури та інформаційної політики країни. Фестиваль також отримав підтримку від Українського культурного фонду, який забезпечив фінансову підтримку з державного бюджету.

Проведення етно-фестивалю На гостини до горюнів є доволі значущим досягненням у культурному розвитку Сумського регіону та має велику етнографічну цінність для Слобожанського регіону. Цей фестиваль став не лише важливою культурною подією, але й символом збереження та відродження унікальної горюнської культури та інших етнічних груп України. Фестиваль надав можливість гостям і учасникам поглибити розуміння і пізнати багатий спектр традицій, звичаїв, гастрономічних особливостей, мистецтва та ремесел горюнів та інших етнічних груп, завдяки насиченій програмі фестивалю (*додаток Г*). Він дав можливість вивчити та відчути власну

історію та самобутність цих народів. Етнофестиваль На гостини до горюнів став важливим кроком у збереженні та просуванні культурної спадщини Сумського регіону та сприяє підтримці та популяризації традиційних цінностей Слобожанського регіону, що робить його незабутнім та важливим подією для всього Українського суспільства.

3.5 Використання природного ландшафту для створення атмосфери заходу на прикладі концерту для аграріїв Вовчанської територіальної громади

В межах дослідження етнофестивалів важливий аспектом залишається аутентична атмосфера, що створюється завдяки різним факторам. Серед них також використання природного ландшафту. Для майбутніх етнофестивалів Слобожанського краю використання попереднього досвіду створення «не сценічних» локацій мав би неби яку користь, особливо у створенні атмосфери заходів. Тут можна відзначити концерт-вітання для аграріїв Вовчанської територіальної громади, що був проведений у 2020 році. В рамках дослідження нас цікавить використання організаторами природного ландшафту, а саме сіна, для організації простору концерта.

У селищі Федорівка, що розташоване у Вовчанському районі, відбувся виступ оркестру Харківської філармонії на свіжоскошеному полі, де створено повноцінну концертну площадку. Ця арена та глядацька аудиторія розміщені серед стін солом'яних тюків (*додаток Д*), що створило надзвичайну атмосферу заходу, відзначаючи важливу роль аграріїв Харківської області.

У межах заходу, організованого відкритим небом, оркестр Харківської філармонії виступив на полі, пропонуючи фермерам півторагодинну музичну

програму. Для цієї музичної події була влаштована сцена із тюків соломи, де виконував свої твори оркестр. Вибір місця для заходу у Вовчанському районі був обумовлений рекордним врожаєм ранніх зернових, досягнутим тут — 207 тисяч тонн. Організація концерту на відкритому повітрі дозволила дотримуватися карантинних обмежень. Офіційну частину заходу відкрили Олексій Кучер, голова Харківської обласної державної адміністрації, та Юрій Янко, художній керівник філармонії [31].

Проаналізувавши джерела приходимо до висновку, що організація цього заходу відбулася під відкритим небом внаслідок обставин, пов'язаних зі світовою пандемією Covid-19 і супроводжуваними її карантинними обмеженнями. З урахуванням збереження громадського здоров'я та дотримання необхідних безпекових заходів, організатори вирішили влаштувати подію на відкритій території, де можна було забезпечити дистанціювання та безпеку присутніх гостей. Цей крок дозволив зберегти учасників заходу від потенційного ризику зараження та відповідав санітарним нормам, що були важливі в умовах пандемії.

Створення імпровізованої «концертної зали» з використанням солом'яних тюків було організовано спільною ініціативою районної влади та місцевих фермерських господарств. У свою чергу, виступ оркестру Харківської обласної філармонії був наданий у безоплатному форматі, як подарунок від музикантів громаді, вже добре знайомих харків'янам завдяки своїм нестандартним виступам у різноманітних локаціях. Серед попередніх виняткових виступів оркестру варто відзначити концерти у метро, де слухачами стали близько 6000 осіб, виступи на об'єктах промисловості, таких як завод «Турбоатом», на залізничному вокзалі, полігоні ДСНС та аеропорту. Музична програма для аграріїв тривала близько півтори години і включала твори відомого українського композитора Мирослава Скорика, а також виконання народної артистки України Ніни Шестакової, яка виконала популярні композиції, серед яких «Пісня про рушник», «Минає день, минає ніч». Концерт також увібрав в себе виконання пісні «Червона рута» [26; 19].

Облаштування підмостку сцени з використанням соломи, а також створення стін (*додаток Д*) та окремих місць для дитячих ігор у вигляді пірамід та сходів (*додаток Д*) з цього матеріалу відіграло важливу роль у створенні потрібної атмосфери на заході. Ця деталь в оформленні події сприяла зміцненню відчуття вдячності за важку працю аграріїв і їхній внесок у розвиток України. Сценічне оформлення та локації фестивалю мають велике значення в передачі конкретного настрою та почуття, які режисер заходу спрямовує на передачу глядачам.

Приклад облаштування сцени та частини сидячих місць із соломи є важливим компонентом не лише даного заходу, а й інших проєктів, зокрема, в контексті етнофестивалів. Оформлення заходу може бути "не сценічним", в традиційному розумінні, але водночас воно має відтворювати і передавати найважливіші аспекти та задум режисера. Такий підхід дозволяє поглибити сприйняття гостей події, створюючи відчуття об'єднаності та вдячності за трудові досягнення і культурний внесок сільських жителів.

Висновки до розділу 3

1. Проаналізовано доцільність застосування не сценічних локацій в організації етнофестивалів та встановлено, що вони є необхідним компонентом формування потрібної атмосфери даних заходів. На прикладі двох фестивалів «Печенізьке поле» та «Співочі тераси» встановлено можливість використання різнопланових локацій у якості сценічних майданчиків для організації етнофестивалів.

2. Встановлено, що етнофестиваль "Сад пісень Сковороди" виконує важливу роль у збереженні та популяризації етнічних аспектів культурної спадщини і традицій, пов'язаних із життям і творчістю видатного українського поета Григорія Савича Сковороди. Також доведено, що він є вагомим для

етнографічних досліджень та аналізу, оскільки він насичений різноманітними культурними традиціями та спадщиною Слобожанщини.

3. В межах аналізу етнофестивалів Слобожанського краю проаналізовано різноманітні локації фестивалю «Весілля в Малинівці». Встановлено, що велика їх кількість в різні часи проведення фестивалю мала вагомий вплив на популяризацію та відродження етнічних традицій весільної обрядовості, зокрема Слобожанщини.

4. Встановлено, що фестиваль "На гостини до горюнів" виступив символом збереження та відродження унікальної горюнської культури та інших етнічних груп України. Аналіз етнографічної цінності фестивалю довів, що захід надав можливість глибше розібратися та ознайомитися з багатим спектром традицій, звичаїв, гастрономічних особливостей, мистецтва та ремесел горюнів та інших етнічних груп. Його проведення визначило можливість збереження та просуванні культурної спадщини Сумського регіону, сприяючи підтримці та популяризації традиційних цінностей Слобожанського регіону.

5. Надано аналіз використанню природного ландшафту, як допоміжного фактора у створення атмосфери заходу, за допомогою оформлення. Доведено доцільність використання подібного оформлення, на прикладі концерту для аграріїв Вовчанської територіальної громади, а також можливість використання подібного оформлення для оформлення майбутніх етнофестивалів Слобожанщини.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено аналіз феномену етнофестивалів у контексті їх театралізації та сценічного оформлення. Розкрито зміст та значення фестивального руху як фундаментальної складової розвитку національної культури України. Були реалізовані поставлені мета та завдання, що дозволяє зробити наступні висновки:

1. З'ясовані характерні риси етнофестивалів, що зумовлюють специфіку їх проведення. Здійснено теоретико-аналітичний аналіз основних термінів та розкриття їхнього концептуального змісту. Виділено ключові аспекти понять "етнічна культура" і "традиційна культура". Проведено аналіз вихідних термінів, таких як "етнос" і "етнологія", що передували формуванню цих понять.

2. Досліджені соціокультурні та історичні фактори розвитку етнофестивалів. Проаналізовані особливості роботи режисера при створенні етнофестивалів у територіальних громадах. Визначено три ключові категорії факторів, які сформували динаміку розвитку етнофестивалів в Україні. Виявлено, що до першої групи входить культурна спадщина та традиції народу, у другій — соціальні та політичні трансформації у суспільстві, а третя група розглядається як дві взаємопов'язані частини: розвиток технологій зв'язку і транспорту та зростання туризму і відпочинку.

3. Опрацьовано особливості феномену етнофестивалів на теренах Слобожанського краю. На основі аналізу етнофестивалів різних областей Слобожанського краю виокремлено історичні та соціокультурні фактори, що лежать в основі створення та розширення етнофестивальної культури в Україні.

4. Віднайдені приклади доцільності використання нестандартних локацій, у проведення етнофестивалів «Печенізьке поле» та «Співочі тераси». Визначені стратегії та ймовірні переваги використання несценічних локацій у реалізації етнофестивалів. Визначена етнографічна унікальність фестивалю

«Сад пісень сковороди», вона виражена в участі майстрів та ремісників у етнофестивалях, що сприяє не лише збереженню цих традицій, але й підвищенню популярності етнофестивалів та стимулює розвиток цієї галузі.

5. Проаналізовано досвід проведення фестивалів «Весілля в малинівці» та «На гостини до горюнів». Досліджена їх важливість у відродженні, збереженні та поширенні традицій української нації. Крім того, доведена важливість використання природного ландшафту у якості сценографії, для формування атмосфери етнофестивалів. А також, визначені перспективні напрями і тенденції подальшого розвитку режисури етнофестивалів.

Водночас, кваліфікаційна робота не вичерпує вирішення всіх проблем, що пов'язані із дослідженням феномену етнофестивалів, як частини фестивального руху та фундаменту національної культури України. Визначена проблема потребує подальшої наукової розробки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. Сучасний розвиток народних свят і фестивалів у харківській області (з досвіду роботи). *Традиційна культура в умовах глобалізації: свята і святкування* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 25 – 26 червн. 2021 р. Харків, 2021. С. 10-16.
2. Бабченко Я. Ю. Міжнародний фестиваль театрів для дітей «Інтерлялька» : динаміка розвитку та художньо-естетична цінність. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2017. № 1. С. 161-165.
3. Бедріна Н.С. Форми трансляції народних художніх текстильних промислів на Харківщині як фактор розвитку культурного туризму. *Культура і сучасність : альманах*. Київ, 2020. №1. С. 12-16.
4. Бермес І. Л. Фестиваль «Лемківська ватра» в Ждині в історії та культурі субетносу. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2018. № 1. С. 101-105.
5. Грибик І. І., Різник О. З. Євро-2012 позитивні тенденції та негативні наслідки. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2012. С. 290-294.
6. Давидюк Р., Шеретюк В. Пам'ять про репресованих діячів української революції 1917–1921 рр. крізь призму розсекречених архівів радянських спецслужб. *Проблеми гуманітарних наук. Історія*. 2020. С. 297-311.
7. Деркач, С. М., Лісовик, М. Л. Сучасне та традиційне в обрядовості Хмельниччини (на прикладі міжнародного етнофестивалю «Коляда де? До Кам'янця іде!»). *Управління культурними проєктами та креативна індустрія* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця : ТВОРИ, 2020. С. 84-85.
8. Донченко І. Фестивальний рух в контексті сучасних культурних перетворень. *Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство*: матеріали міжнар. симп., м. Київ, 6 черв. 2019 р. Київ, 2019. С. 35-36.

9. Дутчак О. І. Фестивальний туризм: до проблеми формування терміну. *Стан та перспективи розвитку культурологічної науки в Україні* : зб. тез доп. учасн. всеукр. наук.-практ. конф. Ч. 1. Миколаїв : МФ КНУКіМ, 2015. С. 178-180.
10. Дутчак О.І. Окремі аспекти розвитку етнофестивального туризму Карпатського регіону України (на прикладі Львівської області). *Сучасний соціокультурний простір* : матер. міжнар. наук. інтернет-конф. Ч. 1. Київ : Меганом, 2014. С. 98-106.
11. Енциклопедія історії України : у 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 3 : Е-Й. 672 с.
12. Енциклопедія історії України : у 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2013. Т. 10 : Т-Я. 784 с.
13. Ємець, А. Інноваційні етнофестивальні рухи в традиціях українців. URL: [PDF1 pnu.edu.ua](https://pdf1.pnu.edu.ua) (дата звернення 24.03.2023).
14. Зверев В. специфіка організації та режисури всеукраїнського фестивалю духової музики «Сурми України». *Міжгалузеві диспути : динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень* : матеріали III міжнар. наук. конф., м. Хмельницький, 27 січня 2023 р. Хмельницький, 2023. С. 344-346.
15. Злобін Ю. В. Сорочинський ярмарок як явище української традиційної культури : автореф. дис. ... канд. культурології : 26.00.01. Київ, 2011. 19 с.
16. Історія української культури / заг. ред. І. Крип'якевича. 4-те вид., стереотип. Київ : Либідь, 2002. 656 с.
17. Історія української культури / за ред. О. Ю. Павлової. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 344 с.
18. Кдирова І. О. Національно-культурне відродження етнічних спільнот у незалежній Україні. *Культура і сучасність*. 2014. № 1. С. 120-125.

19. Концерт-вітання для аграріїв Вовчанського району від Харківської обласної філармонії. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=SxzHbY7JdGQ> (дата звернення 19.05.2023)
20. Крипчук М. В. Фестивалі Харківщини в контексті фестивального руху України. *Культурологічний альманах*, 2018, №7. С. 53-56.
21. Крипчук М. В., Касьяненко А. С. Сучасні етнофестивалі Харківщини: традиції, досвід, сьогодення. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 2. С. 396-401.
22. Культурно-мистецький захід «Сад пісень Сковороди». URL: <http://hnpu.edu.ua/uk/news/kulturno-mystecky-y-zahod-sad-pisen-skovorody> (дата звернення 20.04.2023).
23. Курило О. А. Проблеми та перспективи становлення івент-індустрії на сучасному етапі розвитку українського суспільства : магістерська дисертація. Суми, 2021. 64 с.
24. На «Весіллі в Малинівці» пройде парад весільних оркестрів і відкриття пам'ятника Попандопуло. URL : <http://www.cultura.kh.ua/uk/component/content/article/2586> (дата звернення 15.04.2023).
25. На сумщині відбувся фестиваль унікальної етнокультури – «НА ГОСТИНИ ДО ГОРЮНІВ» URL : <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/26140-na-sumshchyni-vidbuvsya-festyval-unikalnoyi-etnokultury--na-hostyny-do-horyuniv.html> (дата звернення 28.04.2023).
26. На Харківщині прямо в полі виступив оркестр філармонії. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3078535-na-harkivsini-pramo-v-poli-vistupiv-orkestr-filarmonii.html> (дата звернення 14.05.2023).
27. Наконечний В. Історична доля та культурне відродження лемків. *Етнічна історія народів Європи*. 2007. № 22. С. 85–90.
28. Народні майстри і віртуальна реальність: як Луганщина просувала свій новий бренд на етнофестивалі. URL : <https://svoi.city/articles/40442/yak->

- [luganschina-prosuvala-svij-novij-brend-na-etnofestivali](#) (дата звернення 18.04.2023).
29. Нікіщенко Ю. І. Поняття «етнічна культура» і «традиційна культура» в етнокulturології. *Наукові записки*. 2004. Т. 24. С. 4–12.
30. Омеляненко О. М. Архетипні основи інституційно-інноваційних проєктів сталого розвитку територій в умовах постмодерну. *Український соціум*. 2022. № 2 (81). С. 59–75.
31. Оркестр Харківської філармонії дав концерт посеред поля. URL : <https://2day.kh.ua/ua/news/orkestr-kharkivskoi-filarmonii-dav-koncert-posered-polya-video> (дата звернення 10.05.2023).
32. Павлова Т.Г. Історико-культурний та туристичний потенціал Харківського району Харківської області. *Вісник ХНАУ. Економічні науки*. Харків, 2018. № 1. С.352-357.
33. Парацій Т., Ороновська Л. Особливості проведення фестивалю «Дзвони Лемківщини» у м. Монастириськ: історико-етнографічний екскурс. *Теорія та практика мистецької едукації у цивілізаційних викликах сьогодення* : зб. мат. VII Міжнар. наук.-практ. конф. Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка, 2023. С. 387-390.
34. Пахомов Ю. М. Фестивалі духової музики Сумщини в аспекті культурно-мистецьких традицій регіону. *Культурологічна думка*. 2021. Т. 20 (2). С. 163-170.
35. Пересадько Г. О., Козолуп І. Ф. Лапіна Ю. Г. Соціально-економічний розвиток Сумщини: культурне середовище, його розвиток, інновації та перспективи. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 2. С. 196-205.
36. Петрик Н. А., Чубрей О. С. Становлення та розвиток етнічного розвитку (на прикладі міграційних процесів Лемківщини в середині ХХ століття). *Науковий вісник Чернівецького університету. Географія*. 2013 № 672-673. С. 151-155.

37. Пісклова І. Стан та дослідження танцювального фольклору Слобожанщини. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2013. № 24. С. 156-166.
38. Садовенко С. М. Трансформація української художньої культури у просторово-часових реаліях постмодерну. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2013. № 3. С. 79 – 88.
39. Скриль І. А. Дослідження потенціалу харківського регіону для розвитку подієвого туризму. *Економічна та соціальна географія*. 2012. № 2. С. 184-189.
40. Словник театрознавчих термінів і понять / укладачі Савченко І., Ліпницька І. Київ, 2021. 144 с.
41. Сучасне суспільство: кол. моногр. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2022. 356 с.
42. Толубко В. О. Режисура фольклорного фестивалю. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2014. № 1.1. С. 199-204.
43. У Бабаївському «Саду пісень Сковороди» зібралися виконавці та майстри з різних куточків України. URL : <https://www.cultura.kh.ua/uk/news/3370-u-babayivskomu-sadu-pisen-skovorodi-zibralisja-vikonavtsi-ta-majstri-z-riznih-kutochkiv-ukrayini> (дата звернення 20.04.2023).
44. Українська етнографія : курс лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Анатолій Пономарьов. Київ: Либідь, 1994. 316 с.
45. У селі Нова Слобода на Сумщині відбувся фестиваль «На гостини до горюнів». URL : <https://suspilne.media/156978-u-seli-sloboda-na-sumsini-startuvav-festival-na-gostini-do-goruniv-foto/> (дата звернення 22.05.2023).
46. Фесенко Г. Г. Традиційна культура в соціопросторі сучасного міста. *Традиційна культура в умовах глобалізації : регіональні особливості та розвиток туризму* : матеріали наук.-практ. конф. Харків, 2013. С. 238-242.

47. Фестиваль «Весілля в Малинівці». URL : <https://travelforfun.org/uk/2018/festival-vesillya-v-malinivtsi/> (дата звернення 04.05.2023).
48. Фольклор як реалізація суб'єктності етносу. О. П. Івановська. URL : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1182> (дата звернення 02.05.2023).
49. Харківщина кличе на відроджений фестиваль «Весілля в Малинівці-плюс». URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2526179-harkivsina-klice-na-vidrodzenij-festival-vesilla-v-malinivciplus.html> (дата звернення 07.04.2023).
50. Чередниченко О.Ю., Чередниченко А. О. Соціально-економічні умови розвитку етнотуризму та підготовки інфраструктури Слобожанщини до проведення ЧЄ «Євро 2012». *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 33. С. 272-276.
51. Щука Г. П., Сокол Т. Г. Визначення тематики фестивалю як важлива умова його успішного просування (на прикладі Закарпаття). *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання* : матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 23-24 бер. 2023 р., Черкаси, 2023. С. 108-112.
52. Яремчук С., Дияк В., Тушко К. Проблеми формування української культурної ідентичності в умовах війни. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. № 26.1. С. 105-111.
53. Elschek O. Folklore festivals and their current typology. *The world of music*, 2001. Vol. 43, No. 2/3 P. 153-169.
54. Kuutma K. Festival as communicative performance and celebration of ethnicity. *Folklore: Electronic Journal of Folklore*. 1998. № 7. P. 79-86.

ДОДАТКИ

Додаток А

Етнофестиваль Печенізьке поле

Рис. А.1. Гігантські літери на схилах

*Продовження додатка А**Рис. А.2. Спеціальні загони для порсячих забігів**Рис. А.3. Козацькі кухні серед поля*

Додаток Б
Етнофестиваль Співочі тераси

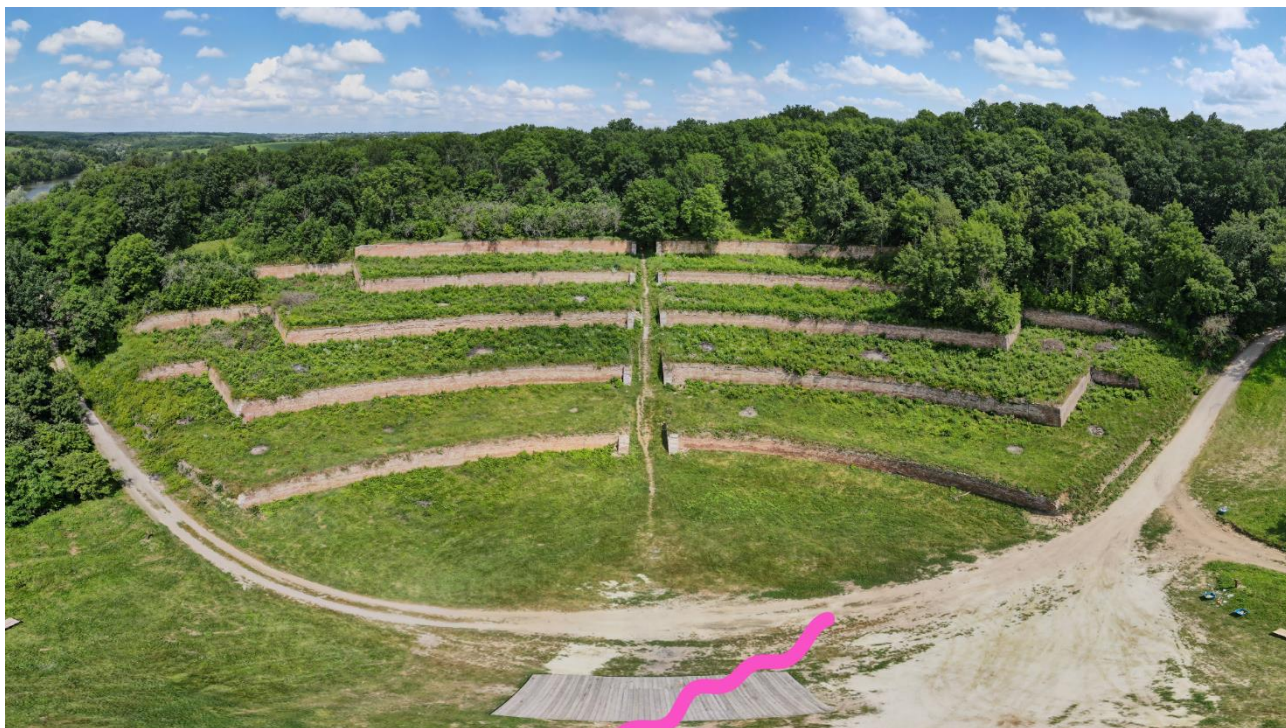

Рис. Б.1. Співочі тераси з висоти пташиного польоту

Рис. Б.2. Глядацька зала на порогах терас

Рис. Б.3. Сцена фестивалю розташована в низині

Додаток В
Етнофестиваль «Сад пісень Сквороди»

Рис. В.1. Проведення фестивалю на лісовій галявині

Продовження додатка В

Рис. В.2. Роздруківки віршів Сковороди по периметру галявину

Рис. В.3. Столики ремісників та майстрів народного господарства

Рис. В.4. «Стежка Сковороди» в Бабаївському лісі

Додаток Г
Етнофестиваль «Весілля в Малинівці»

Рис. Г.1. "Весільний кінопавільйон" із проведенням акторських проб

Рис. Г.2. "Вінок єдності" діаметром 20 метрів

*Рис. Г.3. Найдовший весільний рушник на фестивалі «Весілля в
Малинівці» 2012 року*

Рис. Г.4. Реконструкція двора, де очікують наречену

Рис. Г.5. Конкурс талантів серед дівчат «Слобожанська Яруня»

Етнофестиваль «На гостини до горюнів»

Рис. Г.1. Фотозона з назвою фестивалю та колектив «Ярославня»

Рис. Г.2. Фотозона мешканців Червоноозерського старостинського округу

Рис. Г.3. Музей горюньської культури

Рис. Г.4. Реконструкція житла горюнів кінця XIX - початку XX століття

Рис. Г.5. Демонстрація ремесел горюнів

*Продовження додатка Г**Рис. Г.6. Демонстрація страв горюнів*

Рис. Г.7. Демонстрація ручних робіт горюнів

**на гостини до
ГОРЮНІВ**

19 СЕРПНЯ
**с.НОВА
СЛОБОДА**

ПРОГРАМА ФЕСТИВАЛЮ

10:00 -20:00	Музей горюньської культури – екскурсії. До Софроніївського монастиря безкоштовний трансфер
10:00 -20:00	Тематичні фотозони з солом'яних фігур
10:00 -20:00	Дитяча ігрова локація в етностилі
12:00 -20:00	Ярмарка крафтових виробників Сумщини
12:00 -20:00	Містечко народних ремесел, майстер-класи з об'ємної скульптури, витинанки, художньої обробки шкіри, лялькарництва, писанкарства, художнього ткацтва, художньої вишивки, гончарства та інше
12:30 -20:00	Театр народного/горюньського костюму
12:00 -18:00	Контактна локація зі свійськими тваринами
13:00 -14:00	Обряд «Кукушка» - офіційне відкриття фестивалю
14:00	Урочистості з нагоди 30-тої річниці незалежності України
13:30 -20:00	Гастрономічна локація «Горюньські смаки»
13:30 -20:00	Концертна програма за участі колективів з Сумщини, Донеччини, Полтавщини та Чернігівщини
21:00	Святкове файер-шоу

 СУМСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
  НОВОСЛОБІДСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА
  УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД
  30 років Незалежності України

+38 066 785 6205
 +38 097 992 4482
www.facebook.com/goriuny

Рис. Г.8. Програма фестивалю

Додаток Д

Концерт-вітання для аграріїв Вовчанського району

Рис. Д.1. Вигляд імпровізованої сцени з сіна з висоти

Рис. Д.2. Оркестр філармонії на сцені, яку обрамляє стіна з сіна

Рис. Д.3. Сцена зліва, справа зона для фото та дитячих ігор з сіна

Рис. Д.4. Сцена у сіні від збоку

Рис. Д.5. Вид на глядацьку залу